

Hybridní válka

Bc. Michal Roško

Diplomová práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení
Ústav ochrany obyvatelstva
akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE (PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Michal Roško**
Osobní číslo: **L17119**
Studijní program: **N3953 Bezpečnost společnosti**
Studijní obor: **Bezpečnost společnosti**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Hybridní válka**

Zásady pro vypracování:

1. Zpracujte rešerši s důrazem na monografie, studie, články a vztažené materiály z provenience státní správy.
2. Analyzujte problematiku hybridních hrozeb v České republice.
3. Na základě zjištěných poznatků navrhnete možné zvýšení odolnosti České republiky.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

[1] ŘEHKA, Karel. Informační válka. Praha: Academia, 2017. XXI. století. ISBN 978-80-200-2770-2.

[2] Hybridní válka jako nový fenomén v bezpečnostním prostředí Evropy. Aktualizované a rozšířené druhé vydání. Praha: pro Informační centrum o NATO vydalo Jagello 2000, 2016. XXI. století. ISBN 978-80-904850-4-4.

[3] Frank G. Hoffman, Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars, Arlington, VA: Potomac Institute for Policy Studies, 2007.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího diplomové práce.

Vedoucí diplomové práce: **doc. RSDr. Václav Lošek, CSc.**

Ústav ochrany obyvatelstva

Datum zadání diplomové práce: **30. listopadu 2018**

Termín odevzdání diplomové práce: **15. května 2019**

V Uherském Hradišti dne 30. listopadu 2018

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 15.5.2019

Jméno a příjmení studenta: Bc. Michal Roško

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Tato práce je věnována problematice konceptu hybridních válek. Charakteristice současného bezpečnostního prostředí a jeho dramatické změně za několik posledních let. Dále je v teoretické části vysvětlen historický vývoj válek a taktiky používané v hybridní válce. Jsou zde představeny bezpečnostní strategie největších geopolitických hráčů, kterak oni vidí a připravují se na budoucí konflikt. V neposlední řadě je pozornost věnována resilienci, jako základní schopnosti společnosti zotavit se z krize. Praktickou část této práce reprezentuje dotazníkové šetření se zaměřením na hodnocení současné bezpečnostní situace.

Klíčová slova:

Hybridní válka, hybridní hrozby, nelineární válka, Rusko, bezpečnostní politika státu.

ABSTRACT

This thesis deals with the concept of hybrid wars. Characteristics of the current security environment and its dramatic change over the past few years. Furthermore, the theoretical part explains the historical development of wars and tactics used in hybrid war. There are presented security strategies of the biggest geopolitical players how they see and prepare for future conflict. Last but not least, attention is paid to resilience, as a fundamental ability of society to recover from the crisis. The practical part of this work is represented by a questionnaire survey focusing on the assessment of the current security situation.

Keywords:

Hybrid warfare, hybrid threats, nonlinear war, Kremlin, national security policy.

Na tomto místě bych chtěl poděkovat mé rodině za pomoc, zázemí, podporu a důvěru během celé doby mého studia. V neposlední řadě děkuji panu doc. Loškovi za odborné vedení, připomínky a rady během psaní kvalifikační práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	8
I TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 BEZPEČNOSTNÍ PROSTŘEDÍ	10
1.1 OSLABOVÁNÍ ROLE STÁTU V DOBĚ GLOBALIZACE	11
1.2 NÁRŮST VÝZNAMU LIDSKÝCH PRÁV.....	12
1.3 PROMĚNA CHARAKTERU KONFLIKTU.....	12
2 HYBRIDNÍ VÁLKA	14
2.1 HYBRIDNÍ VÁLKA V MINULOSTI	15
2.2 ČTYŘI GENERACE VÁLKY	16
2.3 TAKTIKY HYBRIDNÍ VÁLKY	20
2.4 FÁZE HYBRIDNÍHO ÚTOKU	22
2.5 ZŘÍZENÍ A BUDOVÁNÍ KOMPLEXNÍ OBRANY.....	24
II PRAKTICKÁ ČÁST	27
3 CÍLE PRÁCE	28
4 BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE	29
4.1 SEVEROATLANTICKÁ ALIANCE A EVROPSKÁ UNIE.....	29
4.2 RUSKÁ FEDERACE	30
4.3 SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ.....	34
4.4 ČÍNSKÁ LIDOVÁ REPUBLIKA	35
4.5 ČESKÁ REPUBLIKA	36
5 RESILIENCE SPOLEČNOSTI.....	38
5.1 OVERTONOVO OKNO	40
6 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ.....	43
6.1 DÍLČÍ ZÁVĚR	56
6.2 NÁVRHY NA ZVÝŠENÍ ODOLNOSTI PROTI HYBRIDNÍM HROZBÁM	57
ZÁVĚR	59
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	60
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	66
SEZNAM OBRÁZKŮ	67
SEZNAM TABULEK.....	68
SEZNAM PŘÍLOH – DOTAZNÍK.....	69

ÚVOD

Čínský vojevůdce a stratég Sun-c' v historicky nejstarším písemném pramenu o válčení nazvaném *Umění války*, pocházejícím z období asi 500 let před n. l., píše: „*Válka je největší věcí státu, věcí života a smrti, cestou k přežití a záhubě. Proto je třeba ji dobře zvážit a prozkoumat.*“ Válku, která se jako ostatní činnosti lidstva neustále vyvíjí, je tedy třeba zkoumat a studovat. Drtivá většina společnosti si válku nepřeje, chce žít v bezpečí, míru a prosperitě. Očekává od svého státu, který si proto buduje, že jí to zajistí. Většina z nás si během posledních pár let na život v míru a prosperitě přivykla. Začali jsme mír považovat za běžný a trvalý. Bohužel historie lidstva dokazuje, že válka je společenský fenomén, který doprovází lidstvo od nepaměti. Je vysoce pravděpodobné, že válka bude součástí lidského života i v představitelné budoucnosti. Ne nadarmo se mír považuje za *období mezi válkami*. Dokud budou mít lidé a jejich společenství různé zájmy, budou vznikat i konflikty mezi nimi. Jedině společnost odhodlaná bránit své hodnoty v krizi, i ve válečném stavu, může uhájit život v míru a prosperitě. K tomu, abychom bránili mír, je třeba umět válčit a válce porozumět.

Válka se jako každá jiná lidská činnost vyvíjí a mění. Mění se znalosti a schopnosti lidské společnosti, tedy i nástroje pro vedení války a schopnost člověka je využít. Mění se také prostředí, ve kterém je válka vedena. To vše ji formuje. To, že lidstvo prochází svou informační revolucí a žije v informačním věku, má vliv i na válčení. Význam informací, které hrály ve vedení války vždy důležitou roli, vzrostl nevídanou měrou. Stejně jako mluvíme o informační společnosti, můžeme dnes hovořit také o informační válce. Dosud nebylo nikdy v historii informační působení pro vedení války tak důležité jako dnes.

Hybridní válka má mnoho názvů – nelineární válka, asymetrická válka, informační válka. Jedná se o konflikt vedený kombinací nevojenských a vojenských prostředků s cílem jejich synergickým efektem přinutit protivníka k učinění takových kroků, které by sám o sobě neučinil. Alespoň jednou stranou konfliktu je stát. Hlavní roli při dosažení cílů války hrají nevojenské prostředky v podobě psychologických operací a propagandy, ekonomických sankcí, embarg, kriminálních aktivit, teroristických aktivit a jiných subverzivních aktivit obdobného charakteru. Vojenské operace útočníka jsou vedeny nepravidelnými silami kombinujícími symetrické a asymetrické způsoby vedení bojové činnosti proti celé společnosti a zejména proti jejím politickým strukturám, orgánům státní správy a samosprávy, ekonomice státu, morálce obyvatelstva a ozbrojeným silám.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 BEZPEČNOSTNÍ PROSTŘEDÍ

V posledních několika letech dochází po relativně dlouhém období stability k dynamickým proměnám bezpečnostního prostředí. Trendy ovlivňující charakter mezinárodních vztahů jsou dnes více rizikové a komplikované, než tomu bylo v uplynulých dvou dekadách. Bezpečnostní prostředí je v globalizovaném světě komplexnější a zahrnuje celou řadu dimenzí, které ještě před několika lety nemusely být brány v potaz a ze kterých se generuje zvyšující se nestabilita a nejistota. Narůstá rozsah, různorodost a provázanost hrozeb. Jejich působení a dopady jsou obtížně předvídatelné. Za těchto podmínek je komplikované definovat protivníka či zřetelnou hranici válečné agrese a vyhodnotit na tomto základě potřebné reakce zahrnující použití vojenské síly a stanovení parametrů pro její další rozvoj. Česká republika (ČR) jako členský stát Evropské unie (EU) a Severoatlantické aliance (NATO) není konfrontována s vojenskými hrozbami či výzvami bezprostředně na svém teritoriu nebo svých hranicích, ale sdílí bezpečnostní prostředí s partnerskými státy na periferii uvedených mezinárodních organizací. Reálné nebo potencionální hrozby Českou republiku zasahují s větší či menší intenzitou. Nicméně Česká republika se na řešení krizových situací a eliminaci hrozeb spolupodílí či bude i v budoucnu participovat především v rámci spravedlivého břemene kolektivní obrany.

V globálním bezpečnostním prostředí dochází k negativnímu vývoji, který představuje demografické, ekonomické i politické a mocenské oslabování významu států euroatlantického okruhu. Situace je dána vzestupem regionálních mocností ležících mimo evropský kontinent či Severní Ameriku a vytváří předpoklady pro formování současného globálně mocenského rozložení sil a možnost uplatnění zesíleného vlivu na úkor euroatlantického okruhu, což bude zasahovat i ČR.

Pokračuje eroze systému mezinárodních vztahů vzniklých po rozpadu Sovětského svazu (SSSR). Rozhodující roli v tomto světovém uspořádání měly Spojené státy americké (USA) a Organizace spojených národů (OSN). Role OSN je stále více marginalizována aktivitami některých aktérů i nekonzistentním postojem globálních mocností. Otázkou zůstává koncept současného složení Rady bezpečnosti ve vztahu k výše uvedenému vzestupu neevropských mocností a tím i legitimita jeho rozhodnutí do budoucna. V minulých dekadách došlo k realizaci vojenských operací, které nepodpořil jednoznačný mandát OSN a které rozdělávaly i spojence uvnitř Severoatlantické aliance. Podobně došlo i ke sporné legitimizaci některých jednostranných kroků. Problematická je i relevance OSN v blízkovýchodním regionu, kde

je paralyzována rozdílnými postoji jednotlivých členů Rady bezpečnosti. OSN není schopná zaujmout stálé stanovisko ke konfliktu v Sýrii, ani k izraelsko-palestinskému konfliktu či k izraelským aktivitám na Golanských výšinách. Sporná otázka Jeruzaléma jako hlavního města státu Izrael navíc ukazuje značně rozdílné postoje mezi jednotlivými státy EU a USA, tedy partnery, jejichž bezpečnostní zájmy jsou díky účasti v NATO téměř identické.

Ruská federace mj. reagovala na tuto erozi uspořádání a oslabující úlohu OSN ve svých kontroverzních aktivitách v Gruzii a na Ukrajině, které byly motivovány nebo odůvodněny obdobným postupem Západu v nedávné minulosti. Jde např. o „precedent Kosovo“. Anexe Krymu znamenala porušení základních principů Závěrečného aktu z Helsinek 1975 a Budapešťského memoranda 1994. [1]

Globální prostředí neustále prochází dynamickými změnami. Přesto však lze určit determinanty, ale především sledovat trendy, které budou s velkou pravděpodobností určovat jeho budoucí charakter v následujících dekadách.

1.1 Oslabování role státu v době globalizace

Je doložitelnou skutečností, že dochází k relativnímu poklesu významu národního státu a k prolamování jeho teritoriální i právní suverenity v otázkách bezpečnosti. Důvodem je jednak postupné etablování a posilování ambic nových aktérů v systému mezinárodních vztahů (ekonomických subjektů, mezinárodních organizací a nátlakových skupin, médií aj.), které získávají nebývalý vliv na světové dění, jednak rostoucí vzájemná ekonomická, politická i bezpečnostní provázanost většiny prvků tohoto systému. Otázky donedávna lokální a regionální bezpečnosti se stávají globálně medializovanými a politizovanými tématy. Globalizace vede k mimořádně rychlé a hluboké, byť nerovnoměrné, ekonomické, politické a kulturní integraci světa.

V éře postupující globalizace a integrace celých regionů či kontinentů jsou některé tradiční role a atributy státu přenášeny na úroveň nadnárodních entit, které disponují sdílenými kapacitami a větším mocenským potenciálem, než mají jednotlivé národní státy, a které mají předpoklady lépe vzdorovat objevujícím se hrozbám nadnárodního, nadstátního a nestátního charakteru. [2]

1.2 Nárůst významu lidských práv

Otázky vnitřní bezpečnosti, tradičně v exklusivní kompetenci státu, se rovněž stávají předmětem mezinárodní pozornosti a zájmu. Nejmarkantněji se to týká oblasti ochrany, resp. porušování lidských práv. Zatímco v minulosti nebyly lidskoprávní standardy mezinárodním právem dostatečně definovány či jejich vymahatelnost byla jen velmi omezena, tak v současnosti se lidská práva stávají referenčním objektem bezpečnostní politiky a jejich univerzalita je kladena nad suverenitu státu. Dynamika vývoje mezinárodního práva umožnila položit základy k jejich historicky bezprecedentní institucionální ochraně, v současné době reprezentované např. existencí Mezinárodního trestního tribunálu OSN. Hájení lidských práv se zároveň stává ústřední součástí bezpečnostní politiky demokratických zemí i mezinárodních institucí a jejich porušování je stále častěji akceptováno jako důvod k mezinárodním akcím, včetně vojenských intervencí. [1]

1.3 Proměna charakteru konfliktu

V současnosti je riziko globálního konfliktu a přímé vojenské konfrontace mezi velmocemi nízké. V porovnání s 90. lety minulého století se mění i charakter konfliktu obecně: mezistátní konflikty jsou nahrazovány vnitrostátními konflikty nebo asymetrickým konfliktem státu a nestátního aktéra a rovněž se mění jejich ideologické příčiny.

V období bipolárního rozdělení světa, kdy konflikt byl pojímán jako hra s nulovým součtem, bylo riziko jaderného konfliktu relativně vysoké. Snaha USA i SSSR vyhnout se přímé vojenské konfrontaci a aktivní tlumení konfliktů, které by si mohly vyžádat přímou angažovanost některé ze supervelmocí a mohly tak vést k eskalaci a vzájemnému přímému střetu, byly důvodem mimořádné stability bipolárního systému.

Jeho zánik měl mj. za následek oživení dlouhodobých tenzí v řadě zemí a způsobil erupci vnitrostátních konfliktů, zejména v jihovýchodní Evropě, Zakavkazsku, na Blízkém a Středním východě, ale především na africkém kontinentě. Pro období 2. poloviny 20. století je charakteristický vznik nových národních států, jejichž existence je důsledkem emancipace dosud nesamostatných etnických skupin, jež je však často spojen s potlačováním jiných etnických minorit a vytvářením nových tenzí a potencionálních ohnisek interetnické konfrontace. Bohužel řada z těchto konfliktů stojí do současnosti mimo pozornost mezinárodního společenství a jejich trvání a neřešení jsou příčinou a zároveň důsledkem vzniku dalších krizových situací a vzestupu doprovodných

bezpečnostních hrozeb (např. ilegální migrace, organizovaného zločinu, korupce, oslabování či přímo rozpadu státu, ohrožení energetické a surovinové bezpečnosti, šíření pandemií atd.).

Vedle těchto v drtivé většině vnitrostátních (staro)nových konfliktů přetrvává řada nevyřešených dlouhodobých mezistátních konfliktů (např. Izrael – Palestina, Indie – Pákistán, je nutné také zmínit situaci na Korejském poloostrově aj.), jejichž dopad přesahuje regionální úroveň. Četnost mezistátních konfliktů je v porovnání s vnitrostátními střety velmi nízká, nicméně hrozba nebo důsledky takového konfliktu, zejména pokud je některý z jeho účastníků vlastníkem zbraní hromadného ničení, mohou mít globální a mimořádně devastující dopad.

Relativně novým (nebo alespoň v poslední době nejvíce akcentovaným) typem konfliktu je asymetrický střet státu a nestátního aktéra. Tento jev je důsledkem situace, kdy i nestátní aktér (např. teroristická organizace, struktury mezinárodního organizovaného zločinu apod.) je schopen získat a použít k dosažení svých cílů takové prostředky, jejichž vlastnictví a nasazení bylo v minulosti z finančních, technologických nebo etických důvodů nemyslitelné, a to včetně zbraní hromadného ničení. Schopnost globálního působení a obtížně identifikovatelné či dokonce neexistující spojení nestátního aktéra s konkrétním státem zároveň silně omezuje možnosti ohroženého nebo napadeného státu aktivně použít své vlastní ozbrojené síly, které jsou ohraničeny teritoriálními a mezinárodněprávními limity. Tzv. globální válka proti terorismu je tak zřejmě novým typem konfliktu, který se odehrává na globální úrovni, v různých dimenzích a v němž tradiční pojetí využití a schopnosti ozbrojených sil mají jen omezené uplatnění. [3]

2 HYBRIDNÍ VÁLKA

Původ pojmu „hybridní války“ je připisován různým autorům. Samotný pojem má svoji historii. U jeho moderního zrodu stála dvojice vysoce postavených důstojníků amerických ozbrojených sil. Jeden z nich má přezdívku „šílený pes“ a v minulosti byl generál námořní pěchoty a ministr obrany v administrativě amerického prezidenta Donalda Trumpa – James N. Mattis. Druhý z nich je Frank G. Hoffman – plukovník ve výslužbě, rovněž od „mariňáků“. [4]

Pruský vojenský teoretik a filozof Carl von Clausewitz definoval válku jako „*Pokračování politiky státu násilnými prostředky, které jsou použity k donucení protivníka vykonat naši vůli*“. [6] Primární roli v tomto pojetí hraje použití ozbrojeného násilí v jeho symetrické anebo asymetrické formě. Hybridní válkou se rozumí válka vedená za souběžného, flexibilního a vysoce adaptibilního použití konvenčních a nekonvenčních metod, které se vzájemně podporují, jsou použity na všech úrovních a využívají všechny dostupné prostředky včetně nestátních aktérů, povstaleckého boje, terorismu, politických, ekonomických a právních nástrojů, ale i nasazení vyspělých zbraňových systémů a působení v kybernetickém prostoru.

Je zřejmé, že použití mnohých z těchto metod a nástrojů nemusí být veřejně deklarováno, je snadněji popíratelné a hůře prokazatelné, Probíhá dlouhodobě, často i v období, kdy nedochází k použití vojenských nástrojů a násilí. Tedy v období, které bychom v duchu mezinárodního práva mohli nazvat mír. Tudíž je obtížné vymezit, kdy nepřátelství začíná a kdy končí. To do značné míry boří naši zažitou představu o válce jako o časově a prostorově orientovaném konfliktu.

Odborná debata o hybridní válce začala v zahraniční literatuře dávno před ruskou invazí na Ukrajinu. Pokud chceme odlišit hybridní válku od klasické války, je podle mého soudu vhodné jako hlavní demarkační kritérium použít prostředky, které jsou prioritně využívány pro dosažení cílů války. Pro hybridní válčení je důležité, že nevojenské prostředky mají sehrát hlavní roli. V ideálním případě nemusí být vojenská síla útočícím státem otevřeně vůbec použita. Cílem útočnicka je ovládnout mysl politického vedení a obyvatel napadeného státu pomocí propagandy (psychologické operace), klamných operací a zastrasování terorem. Pokud již je vojenská síla použita, je použita na zapřenou. [5,6]

2.1 Hybridní válka v minulosti

Způsob vedení boje tímto stylem není nic nového, tyto taktiky můžeme vidět už ve starověkém světě, avšak v dnešní době musíme nekonvenční způsob válčení znovu objevit a především pochopit. Jako obvykle je znalost historie nejlepší pomocí při interpretaci.

Peloponéská válka

Thúkidites podrobně popsal divoký konflikt mezi Spartou a Aténami. Sparta měla ve své době ohromnou vojenskou pozemní sílu skrytou ve svých k dokonalosti vycvičených hoplítech. Atény vedené Periklem byly největší námořní mocností, podporovaní svým opevněným hlavním městem, flotilou silných trirém a spojenci. Spartánský vůdce Archidamius varoval své příbuzné před relativní silou Atén, ale Spartané a jejich přívrženci nevěnovali pozornost svému králi. V roce 431 př. n. l. Spartané procházeli Atikou ničili všechny venkovské statky a okolní farmy. Tábořili, čekali na aténské vojáky a doufali v rozhodující bitvu a krátkou válku. Šarlatoví Spartané se naučili první lekci vojenské historie – nepřítel si může vybrat. Athéňané si nevybrali otevřenou bitvu, ale rozhodli se zůstat za svými Aténskými zdmi a bojovat proti zdlouhavé kampani, která hrála do jejich karet a pracovala proti Spartánům. Vzhledem k mohutnému opevnění Atén a tehdejší obléhací taktice nebylo možné dobytí města, proto se Spartané rozhodli k opotřebovací taktice. [7]

Československo 1938

V českém prostředí se jako velmi atraktivní příklad hybridního válčení objevuje u řady autorů československo-německý konflikt z roku 1938, odtržení pohraničních území a následný zánik Československé republiky (ČSR) v roce 1939, byť i tento případ je sporný a je v mnoha ohledech nejen v rozporu s původními americkými koncepty hybridní války, ale i s těmi, které se objevily po roce 2014. Shoda některých charakteristik, které v tomto případě zřetelně vystupují, nemusí zdaleka znamenat uplatnění hybridních metod v rámci komplexního působení tehdejších aktérů. ČSR čelila rozsáhlému povstání v pohraničním teritoriu, tj. etnicky německých regionech, a toto povstání bylo materiálně i propagandisticky podporováno ze strany tehdejšího nacistického Německa. Přímé vojenské působení externích aktérů však doloženo není a psychologický i mocenský nátlak, který byl úspěšně vyvíjen, je standardním nástrojem ve vztazích mezi státními aktéry. Německý postup v zásadě nepřinášel žádné inovativní hybridní postupy, pouze efektivně využíval daných možností. Nejhybridnější charakteristiky by bylo možné nalézt v této době

v nepřátelském působení polského a zejména maďarského aktéra, kde bylo zapojení externích ozbrojených prvků výrazně vyšší a zahrnovalo i aktivity dlouhodobého charakteru. [8]

Druhá libanonská válka

V mnoha případech reprezentuje Hizballáh rostoucího představitele hybridní války. 34denní bitva v jižním Libanonu odhalila některé slabiny izraelských ozbrojených sil. Smícháním organizovaného politického hnutí s decentralizovanými buňkami, které zaměstnávali izraelské vojáky v nezvládnutých zónách, ukázal Hizballáh, že by mohl útočníka vyvést z rovnováhy. Vysoce disciplinované, dobře vyškolené a distribuované buňky bojovaly proti moderní konvenční síle za použití guerillové taktiky v hustě zabydlených městských centrech. Izraelské jednotky neochotně připustily, že obránci Hizballáhu byli vytrvalí a kvalifikovaní. Organizovaný odpor byl o několik řádů obtížnější než protiteroristické operace na Západním břehu Jordánu a v pásnu Gazy. [9]

2.2 Čtyři generace války

Generace válčení představují významné historické etapy vedení válek od uzavření Vestfálského míru v roce 1648 po současnost.

Koncepce války čtvrté generace (4GW – Fourth Generation Warfare) byla poprvé formulována již před sedmnácti lety, avšak bylo jí věnováno jen málo pozornosti. Teprve po teroristickém útoku dne 11. září 2001 se jí dostalo větší publicity. Tragické události 11. září všechno nezměnily, ale důrazně znamenaly konec jedné éry války a probudily nás do nového úsvitu. Zastánci této koncepce vystoupili s tím, že tento útok byl prvním útokem války čtvrté generace a že válka čtvrté generace již existuje a dokazuje převahu teoreticky slabší strany a v mnoha případech tyto války vedly k porážce států etnickými skupinami, které ani nemají žádný stát. I když dokonce jeden z vedoucích stratégů al-Kajdy vyhlásil, že al-Kajda použila proti USA metodu války čtvrté generace a že v této válce zvítězí, ani tehdy nevznikla na Západě žádná diskuze na toto téma. Útok 11. září byl považován za anomálii a rychlá vítězství v Afghánistánu a Iráku jako by manifestačně potvrzovala představy USA o válce vedené vyspělou technologií. Teprve když afghánští a iráčtí povstalci nabývali na síle a válka proti al-Kajdě se protahovala, začalo se o válce čtvrté generace odborně diskutovat.

První generace války

První generace moderní války běžela zhruba od Vestfálského míru uzavřeného v roce 1648 až do bitvy u Sadové v roce 1866. Jednalo se o válku, kde byly bitvy formální a bojové pole bylo srovnáno v řadách a zástupech. Důraz se kladl na maximální palebnou sílu (muškety) v rámci limitů tehdejší technologie a vojenského výcviku. V této generaci hrál prim zejména dosah, rychlost, smrtící účinek a lidské síla. Význam první generace vychází ze skutečnosti, že bojové pořadí vytvořilo vojenskou kulturu pořádku. Většina věcí, které rozlišují "vojenské" (uniformy, pozdravy, pečlivé srovnání nebo hodnost) od "civilní" byly produkty první generace a mají za cíl posílit kulturu pořádku.

Kolem poloviny 19. století se začalo bitevní pole měnit. Muškety a později kulometry způsobily, že staré linie a sloupové taktiky byly nejprve zastaralé a posléze sebevražedné.

Od té doby je problémem stále rostoucí rozpor mezi vojenskou kulturou a narůstající nepořádností bojového pole. [11]

Druhá generace války

Druhá generace války byla jednou z odpovědí na tento rozpor. Vyvinutá francouzskou armádou během první světové války a po ní hledala řešení v masové palebné síle. Jejimi hlavními charakteristikami je zejména industrializace, hromadná výroba a hromadné ničení. Cílem bylo zničení a doktrína byla shrnuta francouzskými slovy: "*Dělostřelectvo dobývá, pěchota zabírá.*" Centrálně řízená palebná síla byla pečlivě synchronizována pomocí podrobných, specifických plánů a příkazů pro pěchotu, tanky a dělostřelectvo. V "řízené bitvě" byl velitel ve skutečnosti jakýsi dirigent orchestru.

Druhá generace války přišla jako velká úleva vojákům (nebo alespoň jejich důstojníkům), protože zachovala kulturu pořádku. Změna byla zejména zaměřena na pravidla, procesy a postupy. Poslušnost byla důležitější než iniciativa. Ve skutečnosti nebyla iniciativa žádoucí, protože ohrožovala synchronizaci. Tato generace války je pro nás dnes důležitá. Zůstává způsob války, jaký vidíme v Afghánistánu. Způsob vedení boje znamená "uvedení oceli na cíl". Letectvo nahradilo dělostřelectvo jako zdroj většiny palebné síly. [12]

Třetí generace války

Vznikla stejně jako druhá generace z první světové války. Taktika byla vyvinuta německou armádou. Nejvýrazněji se této doktríně chopil budovatel tankových vojsk Heinz Guderian, který ji rozvinul do použitelné podoby a prosadil jako jednu z hlavních doktrín

v německých ozbrojených silách. Tato taktika není založená na palební převaze a opotřebení, ale na rychlosti, překvapení a duševní i fyzické dislokaci. Útočník se snaží přemoci obránce, vstoupit hluboko to jeho týlu a zaútočit na něho zezadu. Hlavní heslo je obklíčit a zničit. Představa takového druhu válčení jako prioritního je v některých armádách patrná dodnes. Válka přestává být soubojová soutěž, kdy se síly pokoušejí držet nebo postupovat v linii. Válka třetí generace je nelineární. Blesková válka má však i své nedostatky. Jestliže má obránce dobře rozloženou svou obranu a patřičně dislokované a silné rezervy je taktika Blitzkriegu velmi ztížena.

Značně se také změnila vojenská kultura. Státní aparát a propaganda se zaměřuje za svoje hranice – na situaci nepřítele. Samotné rozkazy určují výsledek, který má být dosažen, nikoli metody. Iniciativa je důležitější než poslušnost. Chyby jsou tolerovány, pokud přicházejí z příliš velké iniciativy, spíše než z příliš malé. Vše závisí na sebeovládání než na disciplíně. Charakteristiky typu decentralizace a iniciativa se přenášejí ze třetí do čtvrté generace. V následující generaci ztrácí stát svůj monopol na válku. Na celém světě se státní vojáci ocitli v boji proti nestátním oponentům, jako je al-Kajda, Hamás, Islámský stát, Hizballáh. Téměř ve všem stát ztrácí. [13]

Čtvrtá generace války

Tato generace vyrůstá organicky ze třetí generace, která se snaží obejít nepřítele a zaútočit přímo na jeho týl. Tyto aspekty třetí generace vedení války plynule přešly do čtvrté generace jako válečnictví rychlosti a iniciativy. Zásadní podíl na této formě vedení války zpravidla mívá povstalecká skupina nebo jiný násilný nestátní aktér, který se snaží svrhnout vládu a nastolit svou vlastní moc. Nestátní subjekt je ovšem mnohem úspěšnější, když se nepokusí v krátkém termínu dosadit svou vlastní vládu, ale snaží se jednoduše dezorganizovat a delegitimovat stát, který je zapojen do válečného konfliktu. Cílem je donutit tento stát, aby používal stále více vojáků a peněz ke znovunastolení řádu, čímž by měl v ideálním případě (z hlediska svého protivníka) dospět až ke svému totálnímu vyčerpání a ke kapitulaci nebo se stáhnout z oblasti konfliktu.

Čtvrtá generace válečnictví je často reprezentována konflikty zahrnujícími padlé státy a občanské války se zapojením nestátních účastníků, těžko řešitelnými etnickými nebo náboženskými otázkami či velkými konvenčními vojenskými rozdíly. Většina prvků čtvrté generace válčení byla součástí válečnictví i dříve, proto se objevuje i v předchozích

generacích. Na některé je kladen větší důraz a v kombinaci s jinými prostředky mohou přinést problémy, na které nejsou současné armády připraveny. [14]

Tato generace válečnictví má také mnoho společného s tradičními konflikty nízké intenzity v jejich klasické formě povstalecké a gerilové války. Stejně jako v těchto malých válkách je konflikt iniciován „slabší“ stranou, která může být označena za „ofenzivní“. Rozdíl spočívá ve způsobu, v jakém bojovníci čtvrté generace adaptují tyto tradiční koncepty na současné podmínky. Tyto podmínky jsou jiné díky technologiím, globalizaci, náboženskému fundamentalismu a posunu v etických a morálních normách, které přinášejí novou legitimitu do dříve jasných otázek podléhajících restrikcím ve vedení války.

Jádrem koncepce je to, že oslabení státu jako organizačního a řídicího mechanismu vede ke vzestupu nestátních aktérů ochotných a schopných zpochybňovat legitimitu státu. Úloha politické vůle a vnitřní sociální rozpad je základem konstrukce. Útočník 4. generace války využívá řadu konvenčních a nekonvenčních prostředků, včetně terorismu a informací, k oslabení vůle stávajícího státu, jeho delegitimizaci a stimulaci vnitřního společenského rozpadu. Teorie je sofistikovaná, ale také nepolapitelná. Teorie má řadu obhájců, kteří kladou důraz na politickou vůli, legitimitu a kulturu. Jejich protivník využívá společnost, přijímá amorfni strukturu a využívá techniky hromadné mobilizace. T. X. Hammes uvedl, že *"nadřazená politická vůle, když je správně použita, může porazit větší ekonomickou a vojenskou moc"*. [10]

Válčení v této generaci probíhá bez jasně definovaného bojiště. To je nelineární a zahrnuje celou společnost protivníka včetně kultury a myšlení. Obtížně se definuje hranice mezi mírem a válkou, mezi vojenským a civilním, mezi strategickou a taktickou úrovní řízení. Do popředí se dostává především více decentralizovaná působení menších prvků s využitím vyspělých technologií a s vysokou mírou autonomie. Velký důraz je kladen na využití informací, informační působení a ovlivňování. Velkou výzvou bude vypořádat se s obrovským informačním zahlcením, a přitom nespouštět ze zřetele operační a strategické cíle. Psychologické operace se možná stanou rozhodující operační a strategickou zbraní ve formě mediální/informační intervence. Protivníci jsou zblhlí v manipulaci médií ke změně domácího a světového mínění až do bodu, kdy obratné použití psychologických operací zamezí použití bojových sil. Primárním cílem protivníka bude zabezpečení podpory obyvatelstva pro svou vládu a válku. Televizní zprávy se možná stanou mocnější zbraní než obrněné divize. [15]

2.3 Taktiky hybridní války

Hybridní válka se vyznačuje odlišným použitím metod. Namísto rozsáhlé vojenské invaze se útočník snaží „podkopat“ obránce jinými metodami. Často zahrnují použití dezinformačních kampaní, kybernetických útoků, sabotáží, podporu politických nebo separatistických skupin optujících pro útočníka. Takové hybridní útoky se často zaměřují na fyzický, psychologický, kulturní, politický a lidský rozměr. Cílem psychologického a politického útoku je rozdělení vojenských a vysoce vzdělaných vrstev společnosti od průměrné civilní populace. Takové kroky vedou k rozdělení společnosti a tlačí na politickou reprezentaci země, která obyvatelstvo musí zase spojit. Kombinace využití všech zmíněných aspektů hybridní války společně s konvenčními vojenskými prostředky a flexibilitou do značné míry zvyšují nebezpečí a potenciál hybridních hrozeb. Celkové hybridní útoky využívají a zkoumají vzájemnou závislost a zranitelnost a slabá místa společnosti. Koncept hybridní války se zaměřuje na válku a mír, a přitom není zcela jasné, kdy válka začíná a kdy končí. Je přitom zřejmé, že především kybernetické útoky mají tendenci být průkopníky v hybridních operacích.

Charakteristiky a taktiky zahrnují:

- Smíšené taktiky – kombinace vojenských schopností s malými (partyzánskými) jednotkami, asymetrické útoky a mobilní jednotky.
- Flexibilní a adaptibilní taktiky – jelikož jde o jednotky malé, jsou obvykle schopny se transformovat do malé a rychle reagující jednotky nebo do komplexní formace.
- Teroristické a kybernetické útoky.
- Technologicky pokročilé systémy, které jsou schopny být použity nad rámec svého původního určení.
- Propaganda, mediální kontrola, dezinformační kampaň.
- Trestní aktivity jako zdroj peněz nebo útoku, nelegální finanční operace.
- Zaměření se na rozdělení společnosti na více nejednotných, názorově protichůdných skupin. Podrývání její jednoty a eliminace schopnosti uskutečnit obtížná politická rozhodování.
- Nedodržení mezinárodního práva, použití podvratného zpravodajství, sabotáže nebo politická podpora extremistických skupin vyhovujících útočníkovi.

- Finančnictví – různé formy ekonomického nátlaku (uvalení cel, embarg, odepření dodávek surovin nebo energií, destabilizace klíčových odvětví), destabilizace měny, trhu s akciami a dluhopisy, bankovního sektoru.
- Zpravodajství – aktivity zpravodajských služeb, špionáž, získávání spolupracovníků (zejména státních či politických činitelů) k protistátní činnosti. [16]

Veřejný pořádek a právní stát – využití různých rozvratných činností útočících na hodnotové, právní a další aspekty společenského uspořádání, např. podněcování nepokojů v napadené zemi s využitím etnických, náboženských či sociálních dělících linií ve společnosti, nebo použití široké škály teroristických útoků a dalších typicky kriminálních metod (např. únosy, vydírání a zastrasování).

Jak bylo zmíněno, hybridní hrozby většinou zahrnují nejenom oblast vojenství, nýbrž se zaměřují co nejtěsněji a nejvíce na to, aby dosáhly svých cílů, často i prostřednictvím podvratných aktivit. Jinak řečeno – žádný prostředek jehož prostřednictvím lze dosáhnout cílů „není dost špatný“. Útok často spočívá v kombinaci následujících faktorů: politika, vojenská síla, diplomacie, ekonomika, terorismus, kybernetické útoky a sdělovací média. Všechny tyto faktory v kombinaci znásobují sílu útočníka, zvyšují šance na úspěch útoku. Aspekty obrany by měly a musí reagovat na aspekty útoku. Je také důležité si uvědomit, že síly útočících stran jsou vždy odlišné, a proto musí obranný potenciál vyvinout všechny možné aktivity a být schopen je využít jak odděleně, tak i v kombinaci zajistit obranu, nebo dokonce i protiútok. Mezi obranné formy patří: ozbrojené síly, mezinárodní aktivity, budování a posilování odolnosti kritické infrastruktury, finanční trh, média, výzkum a věda, vzdělávání a civilní společnost. Obranné mechanismy musí reagovat na paralelní série těchto útoků a zároveň musí být připraveny na taktické „překvapení“ při kombinaci útoků.

Hybridní válka využívá koordinované vojenské, politické, ekonomické, civilní a informační nástroje moci, které přesahují vojenskou oblast. Národní úsilí by mělo posílit tradiční obranu, aby zahrnovala nekonvenční nástroje a schopnosti v oblasti politických, hospodářských, občanských a mezinárodních otázek. Hybridní válčení je synchronizováno systematicky, reakce by také měla být systematická. Vlády jednotlivých států by měly vytvořit a zakládat proces vedení a koordinace národního přístupu k sebehodnocení a analýze hrozeb. Tento proces by měl směřovat ke komplexnímu úsilí mezi vládami o pochopení, detekci a reakci na hybridní hrozby. Hybridní hrozby jsou mezinárodní záležitostí – reakce by měla být také. Vlády by měly koordinovat koherentní přístup mezi sebou. Rozumět, odhalovat a reagovat na hybridní válku z hlediska svých kolektivních

zájmů. Měly by být vytvořeny mnohostranné rámce s výhodou využití stávajících institucí a procesů, aby se usnadnila spolupráce mezi vnitrostátními i zahraničními partnery. [17]

Přestože se státní i nestátní subjekty účastní hybridního válčení, mění se ve využití svých prostředků a činností. Za těchto okolností všichni projevují schopnost synchronizovat různé nástroje moci proti specifickým zranitelnostem, aby vytvořily lineární a nelineární efekty.

Vzhledem k tomuto názoru se pochopení hybridního protivníka nezaměřuje pouze na tradiční analýzu hrozeb založenou na jeho schopnostech a záměru.

- Hybridní válka používá širší soubor nástrojů a technik.
- Zaměřuje se na zranitelná místa v různých společnostech.
- Synchronizuje své prostředky novými způsoby. Když se podíváme na různé mocenské nástroje, které má protivník, nemůže člověk nutně předvídat, jak a do jaké míry by mohl synchronizovat, aby se vytvořily určité efekty. Tak funkční schopnosti hybridního protivníka, i když důležité, nemusí nutně poskytovat správné informace pro pochopení problému.
- Hybridní válka úmyslně využívá naše chápání války, nejednoznačnosti, kreativity, aby útoky byly méně viditelné. Útoky mohou být přizpůsobeny tak, aby zůstaly pod určitou detekcí a prahovými hodnotami odezvy, včetně mezinárodních prahových hodnot, které brání rozhodovacímu procesu a ztěžují reakci na hybridní útok. [18]

Výše popsané problémy poskytují základ pro pochopení hrozeb, kterými nás může nepřítel ohrožovat, tj. rozšíření tradiční analýzy ohrožení nepřitelem. Za tímto účelem se model analytického rámce zaměřuje na zranitelnost obránce a schopnost hybridního útočnicka válečného útoku synchronizovat širokou škálu svých schopností během útoku.

2.4 Fáze hybridního útoku

Ačkoli termín fáze hybridní války nemusí být používán v běžné a ustálené mezinárodní terminologii, jejich stručný popis je pro naše vnímání hybridních útoků a válčení potřebný. Fáze jsou podle výzkumného Ženevského střediska pro bezpečnostní politiku tyto: fáze přípravy, fáze útoku a následná fáze.

Fáze přípravy

Tato fáze označuje kroky, situace a rozhodnutí, která byla přijata před samotným útokem, aby bylo zajištěno výhodné prostředí pro provedení útoku samotného. Z předchozí kapitoly, která popisuje aspekty útoku, lze dedukovat, jaké oblasti mohou takové kroky a rozhodnutí zahrnovat. Tato fáze má velmi široký dosah, od příprav vojenské, ekonomické a soukromé moci, získáním dostatečného politického mandátu, hraním diplomatických her, přijímáním kroků a situací v domácí politice s cílem připravit společnost a získat její podporu pro záměry a nastolit kontrolu médií a ovlivňovat sociální sítě. Je velmi důležité studovat tuto fázi a kroky, protože obsahuje velmi důležité varovné signály, které musí západní společnost a NATO rozpoznat, pokud chtějí úspěšně bojovat s hybridními hrozbami.

Fáze útoku

Fáze útoku může být překvapivě kratší než fáze přípravy, nebo dokonce nejkratší ze tří. Zahrnuje vybranou kombinaci dostupných a známých vojenských a nevojenských aspektů útoku. Tento způsob obvykle zahrnuje vojenské operace, polovojenské jednotky nebo operace s podporou rebelů, politické a diplomatické kroky, teroristické a kybernetické útoky s jednoznačnou domácí podporou často zajištěnou téměř absolutní kontrolou nad informacemi. Dalším velmi důležitým předpokladem úspěšného útoku je přítomnost útočícího aktéra v cílové zemi, a to v různých podobách. V některých případech je obtížné určit, kde skutečný útok nebo válka začíná a jaké akce jsou již otevřenou válkou v porovnání s akcemi přípravných fází nebo uzavřených konfliktů.

Následná fáze

Cílem následné fáze je zajistit splnění cílů mise stabilizací postavení útočníka, ovládnutí prostoru. Konkrétně představuje řadu politických, diplomatických a vojenských kroků, které reagují na vývoj stávající situace. Tato fáze je často přirovnávána k diplomatické šachové hře, která vyčistí cestu k vítězství. [19]

Hybridní operace jsou vždy pečlivě přizpůsobeny jejich cílům, předpoklady a přípravy operací zůstávají stejné. Při plánování hybridního útoku musí útočník zohlednit pár věcí, aby operace byla úspěšná.

- Je zapotřebí silného politického vedení, protože pomáhá stanovit cíle a poskytuje operacím mandát. Politické vedení musí umožnit rychlého spuštění a udržet delší operace spuštěné pro potenciálně nerozhodnutou dobu.

- Musí existovat soubor státem řízených nástrojů nebo schopností, které mohou být využity k provádění hybridních operací. Například může být zapotřebí mohutná vojenská síla, která by mohla podpořit probíhající nenásilné operace a vytvořit odstrašující prostředek proti potenciálnímu odporu. Dostupné nástroje musí odpovídat identifikovaným zranitelnostem v cílovém stavu.
- Aby byly hybridní operace úspěšné a dobře řízené, je nutná přísná kontrola a koordinace ve všech státních a některých soukromých prostředcích, protože hybridní operace kombinují různé nástroje společným způsobem.
- Silný zpravodajský aparát a aktuální situační povědomí jsou nezbytné k účinnému vedení hybridních operací a k umožnění rychlých změn ve výhledu provozu a souboru používaných nástrojů, aby zůstaly o krok napřed před obráncem.
- Prvek překvapení je klíčem k úspěchu, kterého lze dosáhnout nečekaným způsobem pomocí různých nástrojů a využitím taktiky zneužívání a klamání.
- Nakonec je zapotřebí silného politického sledování, aby se ochránil dosažený konečný stav a zisky. Hybridní operace jsou založeny na využití identifikovaných asymetrií, aby byly operace úspěšné, a to tak, že postaví vlastní síly proti známým slabým místům cílů. Například slabá vláda v cílové zemi může podlehnout politickému tlaku, nebo dokonce padnout s dodatečnou pomocí ze skrytých destabilizačních operací. Klíčovým rozdílem, který odlišuje hybridní válčení, je to, že hybridní operace plně využívají společného dopadu několika souběžných operací nebo akcí, které probíhají postupně nebo souběžně. Sada nástrojů pro hybridní operace se skládá ze široké škály nástrojů, které lze využít pro útočné účely. [20]

2.5 Zřízení a budování komplexní obrany

Hybridním hrozbám se nyní věnuje zvláštní pozornost v kruzích plánování národní obrany. To platí zejména v zemích, které čelí současnému nebo potenciálnímu protivníkovi s potřebnými schopnostmi provozovat hybridní operace. Ještě větší pozornost by měla být věnována hybridní obraně, pokud mezi obyvatelstvem existují velké zlomové linie, které může agresor využít. Vzhledem k celospolečenské povaze hybridních hrozeb vyžaduje jejich příprava a řešení silná opatření. Hlavně liberální demokracie se mohou těšit na bezkonkurenční moc v mnoha oblastech hybridního boje, včetně útočných použití, ale mohou postrádat nástroje, které jsou nezbytné pro včasné odhalení hrozeb. Menší země s menším množstvím energie a finančních prostředků mohou mít potenciál v některých

oblastech hybridního boje. Jde zejména o kybernetickou komunikaci, informační působení a klíčové oblasti ekonomiky, jako je energie, ale jen zřídka se mohou zapojit do hybridního boje sami. To je dáno tím, že menším zemím často chybí politická agenda, široký aparát zahrnující shromažďování zpravodajských informací pro získání seznamu potenciálních cílů, schopnost pružně reagovat a využívat širokého spektra hybridních bojových nástrojů pro úspěšné operace.

Nicméně, bez ohledu na jejich velikost, všechny země mohou zajistit svou obranu před hybridními hrozbami. Klíčem v tomto je komplexní bezpečnostní přístup, který je zaměřen na intersociální plánování bezpečnosti místo usuzování o klasickém mezivládním přístupu. Komplexní bezpečnostní přístup vyžaduje politické vedení, protože celá společnost by měla být zapojena do obranného úsilí. Tento přístup je třeba kombinovat s jasnou analýzou zranitelnosti, aby bylo možné porozumět potenciálním tlakům ve vlastní společnosti. [21]

Důvěryhodnou obranu proti hybridním hrozbám nelze založit pouze na vojenských silách, protože cíle mohou být umístěny kdekoli v závislosti na charakteru každé země. Hybridní obrana tedy musí být budována jako společná akce všech zúčastněných stran ve společnosti, včetně zastoupení občanské společnosti a soukromého sektoru. Tento model se nazývá komplexní bezpečnostní přístup. Myšlenka komplexního zabezpečení přístupu společnosti je, že bezpečnost společnosti nespočívá v tradičních poskytovatelích (policie a armáda), ale ve všech klíčových sektorech společnosti.

Tento aspekt komplexního bezpečnostního přístupu činí politické vedení obzvláště důležitým. Zapojení široké škály společnosti do procesu bezpečnostního plánování je zaměřeno, jak na zvýšení schopnosti reagovat na širokou škálu hrozeb (jako jsou kybernetické útoky), které překračují hranice jednotlivých odvětví, tak i na zajištění životně důležitých funkcí společnosti, které obvykle vyžadují spolupráci mezi několika odvětvími. Tato účinná spolupráce umožňuje širokou a účinnou mobilizaci zdrojů společnosti. Aby mohla spolupráce mezi různými částmi společnosti fungovat, musí existovat společné porozumění ve formě bezpečnostní koncepce a správní struktury. [22]

Organizační obrana vyžaduje důvěryhodné zpravodajské služby a kvalitní bezpečnostní analýzy. Plánování hybridní obrany musí být založeno na pochopení motivací a politických cílů, kterými se řídí akce protivníka, a na identifikaci možných cílů hybridních operací protivníka. Jinými slovy, co by mělo být bráněno a z jakého důvodu? Možné cíle jsou životně důležité funkce společnosti, zranitelnosti a slabiny, které v nich spočívají. Jak již bylo

zmíněno dříve, cílem protivníka je zjistit zranitelnost tam, kde jsou k dispozici největší asymetrie, které cíle jsou nejnadhěji napadnutelné a jak by měly být útoky organizovány, tak aby bylo možné dosáhnout maximálního účinku. To vede k potřebě provést národní posouzení hrozeb a rizik s cílem definovat životně důležité funkce společnosti a zjistit jejich zranitelnost. Vnitrostátní posouzení hrozeb a rizik by mělo rovněž zahrnovat klíčové zdroje s jejich zranitelností. Národní hodnocení hrozeb a rizik také pomáhá identifikovat relevantní soubor scénářů hrozeb, které jsou využívány na podporu obranných přípravy v celé společnosti.

Je také nutné mít dobře vybavenou kontrarozvědku, protože se jedná o první linii obrany proti hybridní hrozbě. Aby byly hybridní operace efektivní, vyžadují podrobné a aktuální informace o zranitelnosti cílové země. Zatímco mnoho informací je k dispozici z otevřených zdrojů, některé informace je stále třeba shromažďovat z lidských zdrojů a utajovaných systémů. Provozovatelé zpravodajských služeb se navíc mohou zapojit do aktivních opatření v rámci cílové země, jako je například zdiskreditování klíčových úředníků státu nebo poškození kritické infrastruktury. Protiopatření musí být schopna zabránit přístupu k nejdůležitějším informacím a zabránit provozovatelům v úspěšném provádění jejich úkolů. Cílem kontrarozvědky je v době krize odmítnout agresorovi přístup k aktuálním informacím o stavu a úspěchu jejich probíhajících operací. [23]

Cílem teoretické části práce je uvést čtenáře do tématu, vysvětlit některé zákonitosti v oblasti hybridních konfliktů pro lepší orientaci. Téma je tak obsáhlé, že nelze objasnit úplně vše a dopodrobna. Samotné kapitoly v předmětné problematice by samy o sobě vystačily na celou kvalifikační práci. Zároveň se jedná o téma, kde subjektivní pocit autora hraje zásadní roli, záleží na jeho dosažené úrovni vzdělání a názoru na jednotlivé vztahy ve společnosti a světě.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 CÍLE PRÁCE

Analyzovat současný koncept hybridních válek. Naznačit možný budoucí vývoj. Prostřednictvím vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření získat kvalifikovanou představu na hodnocení bezpečnostní situace v České republice v souvislosti s hybridními hrozbami. Na základě zjištěných poznatků navrhnout opatření ke zvýšení odolnosti České republiky.

V širším pojetí odpovědět na otázky:

- Je hybridní válka něčím novým?
- Obává se česká společnost hybridní války?
- Důvěřují občané českým politickým elitám?

4 BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE

Stejně jako při vedení války využíváme různé nástroje, odehrává se sama válka na různých úrovních. Moderní válka je vedena na čtyřech úrovních, které jsou vzájemně na sebe hierarchicky navázány. Nižší úroveň je podřízena vyšší a slouží jako prostředek k naplnění jejích cílů.

1. Nejvyšší a vždy rozhodující je úroveň hlavní. Na této politickostrategické úrovni se řeší použití všech národních zdrojů k dosažení národních a politických cílů.
2. Vojenská strategie. Tato vojenskopolitická úroveň rozhoduje o použití vojenských zdrojů k dosažení hlavní úrovně.
3. Operační úroveň. Na této úrovni jsou plánovány jednotlivé operace.
4. Taktická úroveň. Zde se odehrává samostatný boj.

Každá úroveň má svůj význam a může být pro úspěch či neúspěch operace klíčová. Avšak nejdůležitější je úroveň strategická. Pokud jsou na této úrovni špatně zvoleny cíle, nástroje a prostředky k dosažení cílů, žádné úsilí na operační a taktické úrovni to nemůže zvrátit. Proto by na to měli být připraveni politici, protože jejich úroveň rozhodování je zásadní. Na politické úrovni vedení země musí být jasně nastaveny účinné postupy rozhodování a řízení pro krizové stavy a musí k tomu existovat potřebné a funkční nástroje. Lidé na této úrovni je musí ovládat a procvičovat. [15]

4.1 Severoatlantická aliance a Evropská unie

Euroatlantické společenství dnes čelí nebyvalým výzvám vycházejícím z jihu a východu. Všichni spojenci a členské státy, jakož i EU a NATO samy o sobě přispívají k euroatlantické bezpečnosti. K tomuto cíli přispívá i významná spolupráce mezi těmito institucemi.

S ohledem na společné výzvy, kterým nyní čelí, musí zintenzívnit své úsilí. Potřebujeme nové způsoby spolupráce a novou úroveň ambicí, protože naše bezpečnost je propojená a společně můžeme mobilizovat širokou škálu nástrojů, které budou reagovat na výzvy, jimž čelíme a neboť musíme co nejefektivněji využívat zdroje. NATO a EU se vzájemně posilují a oslabují. Společně mohou lépe zajišťovat bezpečnost v Evropě i mimo ni. Pro plnění výše uvedených cílů je naléhavě nutné:

- Posílit schopnost čelit hybridním hrozbám, včetně posilování odolnosti, spolupráce na analýze, prevenci a včasném odhalení prostřednictvím včasného sdílení informací

a v nejvyšší možné míře i sdílení zpravodajských informací mezi státy; spolupráce na strategické komunikaci a reakci.

- Rozšiřovat a přizpůsobovat operativní spolupráci, včetně spolupráce na moři, v oblasti migrace, prostřednictvím většího sdílení povědomí o námořní situaci a lepší koordinaci a vzájemné posilování našich činností ve Středomoří a jinde.
- Koordinace v oblasti kybernetické bezpečnosti a obrany, a to i v rámci misí a operací, cvičení a vzdělávání a odborné přípravy.
- Rozvíjet ucelené, doplňkové a interoperabilní obranné kapacity členských států EU a spojenců NATO, jakož i mnohostranné projekty.
- Usnadnit silnější obranný průmysl a větší obranný výzkum a průmyslovou spolupráci v rámci Evropy a přes Atlantik.
- Zintenzivnit koordinaci cvičení, včetně cvičení na hybridní úrovni.
- Vybudovat obranné a bezpečnostní kapacity a podporovat odolnost našich partnerů na východě a na jihu doplňujícím způsobem prostřednictvím specifických projektů v různých oblastech pro jednotlivé přijímající země, včetně posílení námořní kapacity. [24]

Za účelem posílení obrany členských států EU a NATO vzniklo v roce 2017 v Helsinkách Evropské centrum proti hybridním hrozbám. Centrum je platformou, kde sdílejí nejlepší praxi národní experti i zástupci EU a NATO. Snaží se zvyšovat povědomí o hybridních hrozbách například formou seminářů a školení, která jsou určena i pro představitele států nebo novináře. Partnerskou institucí na české straně je ministerstvo obrany. [25]

Společné prohlášení o budoucí spolupráci podepsal generální tajemník NATO Jens Stoltenberg a předsedové Evropské komise a Rady Jean-Claude Juncker a Donald Tusk ve Varšavě v červenci 2016, které stanovily 74 konkrétních činností, z nichž mnohé se zaměřují na hybridní hrozby, budování odolnosti v kybernetické bezpečnosti a na strategickou komunikaci. [26]

4.2 Ruská federace

Vojenské doktríny v ruském prostředí mají výrazný přesah za hranice obranného sektoru, neboť ve své podstatě nejrychleji odrážejí změny ve vnitropolitické a zahraničněpolitické úrovni země. Novelizace vojenské doktríny je proto jedním z prvních signálů toho, že došlo

ke změně politického kurzu. V náznacích a volbě vyjadřovacích prostředků se v ní odráží eskalace napětí mezi Západem a Ruskem.

Vedení konfliktu nelineární cestou vnímá Rusko jednak jako příležitost, jednak jako hrozbu. Neboť obdobný scénář, který byl použit na Krymu proti Ukrajině, může hypoteticky v budoucnu být použit ve větším rozměru proti Rusku například Čína. O Číně se v dokumentu hovoří pouze na úrovni možného partnerství, nicméně hlasy z ruského vojenského ústředí hovořící o tom, že pomocí hybridní války se může Rusko efektivně postavit i mnohem silnějším soupeřům, jsou adresovány zřejmě nejen na stranu Západu. [30]

Vojenské konflikty nová doktrína vnímá jako komplexní kombinaci přímé vojenské síly, politických, ekonomických, informačních a dalších opatření nevojenského charakteru a také protestního potenciálu obyvatelstva a operaci speciálních sil. Doktrína zdůrazňuje použití nepřímých a asymetrických operací, čímž svým způsobem přímo navazuje na koncepci hybridní války, kterou v ruské verzi prvně představil současný náčelník generálního štábu ozbrojených sil Ruska Valerij Gerasimov v únoru 2013¹. Ve verzi z roku 2010 se hovořilo o tom, že vojenská politika Ruska by se měla zaměřit na zabránění nových závodů ve zbrojení. Tato pasáž je v současné verzi úplně vypuštěna. Hned v úvodu nová doktrína rozlišuje typy vojenských konfliktů. Jedná se o ozbrojený konflikt, lokální válku, regionální válku a velkou válku. Definice ozbrojeného konfliktu nejlépe odpovídá ozbrojenému střetu ohraničeného rozsahu, který probíhá na východě Ukrajiny. V dokumentu lze také číst, že kromě již tradiční ruské snahy o nahrazení unipolárního globálního uspořádání multipolaritou, Rusko v rámci doktríny deklaruje svoji snahu změnit současnou architekturu mezinárodní bezpečnosti, která nepřístupuje k jednotlivým aktérům na základě jejich rovnosti. Jako jednotlivé kroky směrem k procesu nastavení nových pravidel hry můžeme vnímat jednostranné odstoupení Ruska od Smlouvy o konvenčních

¹ Oficiální znění na: <https://inmoscowsshadows.wordpress.com/the-gerasimov-doctrine-and-russian-non-linear-war/>.

Přestože se nejedná o popis existující ruské doktríny, Gerasimův článek představuje jedinečný pohled do způsobu myšlení vrcholného představitele ruských ozbrojených sil. Ukazuje, jak hodnotí povahu a vývoj konfliktů v 21. století a jak se na ně budou Rusové připravovat. Název článku vypovídá za vše „Význam vědy v předvídání“.

ozbrojených silách v Evropě² v roce 2007, nedodržování Budapešťského memoranda³ o garanci územní integrity Ukrajiny z roku 1994 či dohodami s Abcházií a Jižní Osetií z konce loňského roku, které z obou území dělají de facto součást Ruské federace. Nově oproti předchozí verzi doktríny, dokument přisuzuje ozbrojeným silám Ruska úkol zabezpečit ruské národní zájmy v Arktidě. Právě v této oblasti Rusko vyvíjí značnou vojenskou i politickou aktivitu a střetávají se zde jeho zájmy s cíli některých členských zemí NATO. [27]

Doktrína se v úvodu zaměřuje na změny ve vedení konfliktů v 21. století, kde jsme zaznamenali obrovskou tendenci k rozmazávání hranic mezi válkou a mírem. Války již nejsou vyhlášovány a postupují podle neznámé šablony. Poukazuje na zkušenosti s vojenskými konflikty včetně těch, které souvisejí s revolucemi v severní Africe a na Blízkém východě a které potvrzují, že dokonale prosperující stát může být během několika měsíců, a dokonce dnů transformován do arény zuřivého ozbrojeného konfliktu, stát se obětí zahraniční intervence a potopit se do sítě chaosu, humanitární katastrofy a občanské války. Právě toto jsou konflikty typické pro 21. století. Jestliže se na tyto konflikty díváme z hlediska obětí a zničených budov, mají tyto nové konflikty srovnatelné důsledky se skutečnou válkou. „Pravidla války“ se velmi změnila. Role nevojenských prostředků k dosažení politických strategických cílů vzrostla a v mnoha případech překračuje konvenční vojenskou sílu. To vše je doplněno vojenskými prostředky skrytého charakteru, včetně provádění akcí informační války a činnosti speciálních vojenských jednotek. Otevřené použití síly je často pod podobou mírových sil a zachování míru pouze v určité fázi a v souladu s konečným úspěchem. Z tohoto jdou na mysl logické otázky: Co je to moderní válka? Pro co by tedy měla být armáda připravená? Jak by měla být ozbrojená? Pouze odpověďmi na tyto otázky můžeme určit směr budování ozbrojených sil pro dlouhé období. K tomu je nezbytné mít jasné pochopení konfliktu, který nás čeká. Vojenské akce jsou stále dynamičtější. Taktické a operační pauzy, kterých by nepřítel mohl využít, jsou

² Smlouva byla podepsána v roce 1990, ještě za existence 2 bloků – Severoatlantické aliance a Varšavské smlouvy. Smlouva byla revidována v roce 1999 a určuje horní hranice stavů konvenčních ozbrojených sil, nikoli podle dvou aliancí, nýbrž podle jednotlivých států a teritorií. NATO se v ní zavazovalo, že nerozmístí do svých tehdy nových států (ČR, Maďarska a Polska) žádné podstatné pozemní nebo vzdušné síly.

³ V memorandu se signatáři zavázali mimo jiné respektovat ukrajinskou nezávislost a suverenitu v rozmezí tehdy platných státních hranic, zdržet se hrozby silou nebo použití síly proti Ukrajině, zdržet se použití ekonomického nátlaku na Ukrajinu ve snaze ovlivnit její politické směřování, zdržet se použití jaderných zbraní proti Ukrajině.

minulostí. Nové informační technologie výrazně snížili prostorové, časové a informační rezervy mezi silami a kontrolními orgány. Přední zapojení vojenských útvarů se stávají minulostí. Velká vzdálenost a bezkontaktní akce proti nepříteli se stává hlavním prostředkem k dosažení cílů. Rozdíly mezi strategickou, operační a taktickou úrovní stejně jako rozdíly mezi obrannými a útočnými operacemi jsou vymazány. [28, 31]

Konkrétně k výše uvedenému obsahuje následující tabulka.

Tradiční vojenské metody	Nové vojenské metody
<ul style="list-style-type: none"> vojenská akce začíná po strategickém nasazení (vyhlášení války) 	<ul style="list-style-type: none"> vojenskou akcí začínají skupiny vojáků během mírového stavu (válka není vyhlášena)
<ul style="list-style-type: none"> frontální útoky mezi velkými jednotkami, tvořené hlavně pozemními jednotkami 	<ul style="list-style-type: none"> nekontaktní útoky mezi vysoce pohyblivými specializovanými skupinami
<ul style="list-style-type: none"> porazit živou sílu, palebnou sílu, získat kontrolu nad oblastí a hranicemi za účelem získání kontroly nad teritoriálním územím 	<ul style="list-style-type: none"> zničení nepřátelské vojenské a ekonomické síly krátkými, přesnými údery na strategickou vojenskou a civilní infrastrukturu
<ul style="list-style-type: none"> ničení ekonomické síly a anexe teritoria 	<ul style="list-style-type: none"> masivní použití zbraní s přesným účinkem, speciálních operací, robotiky a zbraní, které využívají nové fyzikální zákonitosti + využití ozbrojených civilistů
<ul style="list-style-type: none"> bojové operace na zemi, moři a ve vzduchu 	<ul style="list-style-type: none"> současné probíhající údery na jednotky nepřítele a zařízení na celém území
<ul style="list-style-type: none"> velení vojsk z pozice rigidní hierarchie 	<ul style="list-style-type: none"> současné vedený boj na zemi, moři, ve vzduchu a v informačním prostoru

Tabulka 1 – Vlastní úprava dle [29]

4.3 Spojené státy americké

V pondělí 18. prosince 2017 zveřejnil americký prezident Donald Trump Národní bezpečnostní strategii Spojených států amerických – dokument, který prezident USA předkládá Kongresu, aby jeho členům podal svou představu o politické a bezpečnostní situaci ve světě. Jedná se slovy strategie z prosince 2017 o – „*stručné zhodnocení amerických zájmů a odhodlání vypořádat se s výzvami, kterým čelíme*“.

V osmašedesáti stránkovém dokumentu se nová americká administrativa odklání od iniciativ Trumpova předchůdce a pomalu, ale jistě naplňuje vágní hesla z předvolební kampaně. Ač faktický dopad existence bezpečnostní strategie je spíše diskutabilní a historicky tyto dokumenty většinou žádný velký vliv na skutečnou zahraniční politiku neměly, ukazuje se, že Trump rozhodně nebude prezidentem preferujícím multilateralismus a že se svou skepsí vůči globálnímu oteplování to myslí skutečně vážně. Roli vůdčí velmoci v boji se změnami klimatu tak bude muset převzít někdo jiný. Otevírá se zde velký prostor pro Čínu, která již pochopila, že „zelená“ řešení nejsou jen omezujícím faktorem, ale mají také velký ekonomický potenciál. Trump tak možná v záplavě silných prohlášení o konkurování Číně přenechává tomuto konkurentovi vedoucí roli ve velice perspektivní oblasti, a to nejen po ekonomické stránce. [32, 33]

Bezpečnostní strategie zaujímá ostrý postoj vůči Číně, která je v celém dokumentu zmíněna třiatdvacetkrát (dvakrát více než v předchozí Obamově bezpečnostní strategii). Čína je podle bezpečnostní strategie jedním ze dvou největších vyzyvatelů Spojených států s ohledem na jejich zájmy. Dále se zde zmiňuje, že jádrem nové obranné strategie již není boj s terorismem, ale vytvoření protiváhy velmocenským ambicím Ruska a Číny, což je další známkou toho, že USA po více než patnácti letech opouštějí jako prioritu boj proti islámským radikálům. Rusko je v dokumentu hodnoceno jako země, která ve srovnání s Čínou i přes své omezené zdroje používá vojenskou sílu a podvratné taktiky mnohem sebevědoměji, což předvedlo například v roce 2014 anexí Krymu či vstupem do syrského konfliktu po boku režimu tamního prezidenta Bašára Asada. Čína je naopak hodnocena jako sílící ekonomická a vojenská mocnost. [34]

Nový dokument dává velký důraz na ekonomické vztahy a ochranu hranic Spojených států, tedy na dvě důležitá témata, na kterých byla postavena v podstatě celá Trumpova předvolební kampaň. Strategie také předznamenává tvrdší postup vůči Íránu, který je spolu se Severní Koreou na seznamu nejnebezpečnějších režimů. Celou bezpečnostní strategií

velmi silně rezonuje heslo „Amerika na prvním místě“, což je mírně v rozporu s pasáží, která se věnuje NATO. O Severoatlantické alianci se píše jako o „největší americké výhodě proti jejím soupeřům“, a také zaznívá, že Spojené státy jsou odhodlány dodržet ustanovení čl. 5, dle kterého je útok na jednoho člena aliance považován za útok na všechny její členy. Tato část bezpečnostní strategie ovšem nezní příliš přesvědčivě v kontextu některých dřívějších Trumpových výroků směrem k Severoatlantické alianci. Americký prezident je podrážděn zejména finanční nedisciplínou některých členů NATO a v minulosti již několikrát hrozil ignorací zmíněného čl. 5 v případě, že nebudou členské státy odvádět dostatečné množství finančních prostředků do společného rozpočtu. [35]

Obecně se Trumpova bezpečnostní strategie odklání od multilateralistického přístupu, chybí jí konkrétní politiky, které mají dosáhnout deklarovaných cílů, a vlastně se v ní nevyskytuje nic, co by v kontextu Trumpova prezidentství nějak výrazně překvapovalo. To, co se píše v bezpečnostní strategii, nebude mít faktický dopad ani na jeho přístup ke vztahům v rámci NATO. Vliv bezpečnostní strategie není tedy třeba významně přeceňovat, zvláště v situaci, kdy je v ní obsaženo v podstatě jen to, co prezident již téměř rok deklaruje. Stěžejní bude, jakým způsobem bude Trumpova administrativa reagovat na nově se objevující hrozby, krize a výzvy. [36, 37]

4.4 Čínská lidová republika

Je nutno zmínit, že čínské vojenské myšlení více inklinuje k využití nekonvenčních způsobů boje než naše. Je to dáno historicky a kulturně. V roce 2003 Ústřední výbor Komunistické strany Číny a ústřední vojenská komise schválila oficiální vojenskou strategii známou jako „Tři války“. Jedná se o doktrínu využívající psychologické války k ovlivnění protivníka, mediální války k ovlivnění veřejného mínění a také právní války, která hledá mezery a asymetrie v zákonech ať už mezinárodním nebo vnitrostátním a využívá je k prosazení vlastních cílů. Současná bezpečnostní strategie nazvaná Bílá kniha obrany Čínské lidové republiky byla zveřejněna na konci května 2015 a dává široké veřejnosti povědomí o bezpečnostní i obranné politice. Informace o bezpečnostní a obranné politice byla zveřejněna poprvé od roku 1995, kdy tento dokument byl vydán. Číňané ve své strategii zdůrazňují, že budou usilovat o mírový rozvoj ve světě. Bezpečnostní politika bude čistě defenzivní, staví se proti hegemonismu a mocenské politice na všech frontách a nikdy nebude usilovat o hegemonii či expanzi. Ozbrojené síly zůstanou pevnou silou při zachování světového míru. Až doposud se tvůrci vojenské strategie zaměřovali na modernizaci

a budování svých ozbrojených sil, tentokrát se zaměřují na své vojenské plány a úmysly v budoucnosti. [38]

Čínští vojenští experti nepředpokládají vypuknutí světové války, celková mezinárodní situace podle nich zůstane klidná. Dále se zde uvádí že ozbrojené síly „budou usilovněji pracovat na vytvoření příznivého strategického postoje s větším důrazem na zaměstnávání vojenských sil a prostředků a poskytnou solidní záruku bezpečnosti pro mírový rozvoj země.“ Je to právě tato neutuchající touha Pekingu neustále navyšovat svůj vojenský rozpočet k nelibosti významných aktérů – Ruska, USA, Indie.

Velký důraz je zde kladen na námořnictvo, které je zmíněno skoro v každé kapitole. Bezpečnostní plánovači totiž nelibě sledují, jak někteří sousedé v zámoří posilují svoji vojenskou přítomnost na ostrovech či skaliskách blízko objektů čínských zájmů. [39]

Jestliže se bavíme o čínských plánech do budoucnosti v oblasti bezpečnosti musíme zmínit i projekt nové Hedvábné stezky⁴. Prezident Si Ťin-pching oznámil svůj ambiciózní plán v roce 2013 během návštěvy Kazachstánu. Hedvábná stezka by měla zlepšit dopravní propojení mezi Asií, Afrikou a Evropou a tím i zlepšit vzájemnou obchodní a ekonomickou spolupráci. Ze strany Číny šlo původně o ekonomický a diplomatický projekt, avšak čím dál víc se z toho stává mocenský projekt hlavně na politické bázi. Hlavní důraz je zde kladen na vysokorychlostní železnici jako hlavní nosník přepravy zboží po eurasijském kontinentu a na námořnictvo. [40, 41]

4.5 Česká republika

I v České republice se pojem hybridní válka vyskytuje v několika strategických dokumentech. Například v „Auditu národní bezpečnosti“ se pro hybridní kampaň používá zkratka DIMEFIL⁵. V Auditě se dále uvádí, že vedení konfliktu hybridním způsobem není nic nového. Za novum se však považuje rozsah a způsob, jak je škála výše uvedených nástrojů kombinována a koherentně použita k dosažení strategického cíle. Jednotlivé prvky hybridní kampaně nemusí být nutně nezákonné či představovat hrozbu samy o sobě. Nebezpečí spočívá právě v jejich sofistikované kombinaci, která současně usiluje

⁴ Oficiální webové stránky projektu „<https://www.thenewsilkroadproject.com/>“.

⁵ Diplomatic/Political, Information, Military, Economic, Financial, Intelligence, Legal.

o zastření pravého účelu jejích jednotlivých komponentů. Je zde na škodu, že Audit neřeší propojenost vnitřní a vnější bezpečnosti. V úvodu dokument konstatuje, že nejde o vyčerpávající popis jednotlivých hrozeb. Pokud ale procházíme jednotlivé kapitoly, tak z 90 % se jedná spíše o popis problému. Veřejnosti je předloženo množství faktů: od obecných definic pojmů až po výčet kompetencí orgánů ústřední správy a seznam legislativních norem, které se vztahují k dané oblasti. Kvalitě dokumentu ani nepřidá SWOT analýza v závěru každé kapitoly, která je opět pouhým výčtem obecných konstatování. Pro hlubší pochopení současného stavu naší bezpečnosti je ale nutná analýza delšího časového období zejména přelomu milénia, její absence tak hodnotu Auditu částečně snižuje. Do budoucna by měl být dokument také více konkrétní především v doporučeních. Zároveň by každá opatření měla mít časový rámec plnění a vymezení konkrétní odpovědnosti za jejich realizaci, jinak Audit postrádá smysl.

O hybridních hrozbách se zmiňuje „Bezpečnostní strategie ČR z roku 2015“. Hybridní válku vnímá jako jednu z bezpečnostních hrozeb a zejména ze stran států, které usilují o revidování stávajícího mezinárodního uspořádání. Tyto země posilují svůj vojenský potenciál a snaží se budovat si exkluzivní sféry vlivu prostřednictvím destabilizace zemí a využíváním místních konfliktů. Jako obrana ČR proti hybridním hrozbám vzniklo 1. ledna 2017 Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám. Útvar byl zřízen na základě Auditů národní bezpečnosti v souladu s Bezpečnostní strategií ČR z roku 2015 a je v gesci Ministerstva vnitra. Ve své podstatě se jedná o analytické a komunikační pracoviště. [42, 57]

5 RESILIENCE SPOLEČNOSTI

Bezpečnostní hrozby pro národy a společnosti mohou mít mnoho podob, od místních konfliktů až po rozsáhlou katastrofu způsobenou člověkem nebo přírodními živly. Společenská odolnost představuje schopnost státu, organizace nebo společnosti absorbovat a zotavit se z krize. Na celostátní úrovni hraje klíčovou úlohu společenská odolnost, a to zejména proto, že krize bude vždy tvořit lidský prvek. Jak se mění společenská demografie, kultura a ideologické základy v důsledku globalizovanější společnosti, sociální identita a soudržnost se mohou rozdrobit a nabídnout příležitosti k vykořisťování, zejména nestátními aktéry a pachateli teroru a hybridního boje. Státní instituce a mechanismy v ochraně společnosti proto hrají zásadní roli v tom, že přispívají k celkové odolnosti státu a posilují vztah mezi poskytovateli bezpečnosti a samotnou společností. [43]

Pružné systémy a organizace musí udržovat určitou funkčnost a kontrolu při útoku. Za tímto účelem jsou kritické tři prvky:

- Schopnost pracovat za zhoršených podmínek,
- Schopnost rychle se zotavit,
- Učit se z minulých útoků.

Hybridní strategie se zpravidla zaměřuje na dříve identifikované zranitelnosti vně společnosti (dostatečně neukotvené státy, vnitřní konflikty, rozdělená společnost, nedostatek politického konsensu ohledně budoucnosti společnosti, korupce, neefektivní vymáhání práva, závislost na cizích státech).

V dnešní vyspělé fázi globalizace je potřeba zastřešující strategie pro přeměnu krizí na příležitost. Vzhledem k tomu, že ani pojem resilience ani příslušné potencionální strategie a výsledné perspektivy nemají v současné politice dlouhodobého uvažování, je nejvyšší čas zahájit obsáhlou diskuzi na toto téma. Budeme-li budovat předkrizovou odolnost, abychom mohli čelit hybridním bezpečnostním výzvám, budeme schopni lépe odolávat a rychleji se zotavovat. Odolnost by měla být budována v oblastech, jako je kybernetická bezpečnost, kritická infrastruktura, ochrana finančního systému před nezákonným používáním a snaha čelit násilnému extremismu a radikalizaci. Stručně řečeno, hybridní válčení je budoucností válčení. Budování společenské odolnosti je klíčovým faktorem v boji proti hybridním válkám a zmírnění zranitelnosti společnosti. [44]

Důležitým krokem při určování nejvhodnějšího způsobu měření společenské odolnosti pro konkrétní kontext je zjistit, které prvky odolnosti jsou do opatření zahrnuty:

1. Měření blahobytu před hrozbou a po ní – předpokladem je, že míra odolnosti určité domácnosti, komunity nebo obyvatelstva může být také stanovena částečně hodnocením míry, do jaké mohou udržet obecný blahobyt v případě vypuknutí hrozby. Tato měření se obvykle opírají o tradičnější vývojové ukazatele týkající se životní, ekonomické situace, lidského kapitálu, výživy atd. Řada obecných ukazatelů vývoje může být použita pro porovnání v čase. Aby bylo měření smysluplné, musí být prováděna alespoň jednou před katastrofou a jednou po ní,
2. Měření zranitelnosti – abychom změřili zranitelnost, musíme určit, jak jsou lidé vystaveni hrozbám a jak je pravděpodobné, že budou poškozeni,
3. Měření kapacit pružnosti pro přizpůsobení a transformaci v případě hrozby – schopnost resilience v případě hrozby je obvykle považována za jádro konceptu odolnosti a měření odolnosti. Schopnosti odolnosti jsou do značné míry závislé na subjektivních nebo empirických charakteristikách a na určitém souboru předpokladů,
4. Měření reakce na hrozby a zotavení z nich – abychom změřili reakci a obnovu po katastrofě, musíme jít nad rámec předpokládané schopnosti absorbovat, přizpůsobit se a transformovat.

Aby bylo možné přesně posoudit odolnost společnosti, je nutné důkladně porovnat a pochopit silné i slabé stránky, jakož i příležitosti, které v rámci společnosti existují. Po důkladném porovnání a odhadu těchto kritérií a znalostí možných hrozeb můžeme vyvinout efektivnější přístup k budování společenské odolnosti vůči vznikajícím bezpečnostním hrozbám. Budoucí hrozby vyžadují řešení neznámých: budoucích okolností, událostí nebo výsledků, které nelze předvídat a plánovat. To vyžaduje rozvoj proaktivních komplexních přístupů řízených vládou s cílem lépe rozvíjet všechny sociální strategie zaměřené na řízení rizik a budování odolné společnosti. Tyto strategie musí být vypracovány tak, aby definovaly nejlepší směry pro koncentraci zdrojů od různých zúčastněných stran, aby bylo možné čelit hybridním hrozbám (vláda, občanská společnost, soukromý sektor). Je třeba zlepšit spolupráci veřejného a soukromého sektoru v oblasti bezpečnosti, rozvoje a modernizace civilních a vojenských kapacit. Toho lze dosáhnout pomocí inovativních metod ve vzdělávání, školení, cvičení a hodnocení v oblasti hybridní války. [45]

5.1 Overtonovo okno

Je způsob společensko-mediální manipulace, na jejímž konci ve společnosti prosazeno to, co by dříve bylo naprosto nemyslitelné. Tato metoda je pojmenována podle amerického sociologa a intelektuála Josepha Overtona. Dalších myšlenek se od něj bohužel nedočkáme, protože se ve svých 43 letech zabil v letadle. Jedná se o teorii vyjadřující způsob, jak lze dosáhnout radikální změny veřejného mínění za pomoci průběžného a postupného působení zájmových a na ně navázaných mediálních kruhů.

Podle „Overtonova okna“ existuje pro každou myšlenku nebo společenský problém tzv. okno možností. V rámci něj lze nebo nelze o myšlence široce diskutovat, otevřeně ji podporovat, propagovat a snažit se ji ukotvit legislativně. Okno se posouvá ze stádia nemyslitelného, tzn. veřejné morálce úplně cizího a zcela zavrženého, do stádia aktuální politiky, tj. stává se široce posuzovatelným, masově přijímaným „faktem“ nakonec fixovaným v zákonech. Nejedná se přitom o prosté vymývání mozků, jak ho známe z běžné propagandy, technologie je mnohem delikátnější. Postupná systémová aplikace je efektivní proto, že jí pomáhá nenápadnost jejího působení na společnost, která se stává její obětí. [46]

Overtonovo okno je výsledek pozorování toho, jakým způsobem se prosazují nové myšlenky ve společnosti. Lidstvo nemá rádo prudké změny, takže tento proces musí být pomalý, krok po kroku. A tak každá nová myšlenka prochází podle Overtona několika fázemi:

1. Nemyslitelná. Něco, co prostě nepřichází v úvahu, aspoň ne ve „slušné majoritě“. V dnešní ČR by to mohla být, dejme tomu, myšlenka na zavedení otrokářství. Podle některých by správné pojmenování asi mělo být nevyslovitelná místo nemyslitelná. Ono by se i v dnešní Praze našlo pár lidí, kterým by nevadilo otrokářské zřízení, zejména pokud oni by byli těmi pány, ale vědí dobře, že takovou myšlenku nemohou ventilovat na veřejnosti. Měla by totiž dopad na jejich zaměstnání, přátelské vztahy, rodinu atd.
2. Radikální. Něco, k čemu už se pár lidí odváží přihlásit, ale stále je to považováno za okrajovou, poněkud potrhlou ideu. Život vám to nezničí, ale většina společnosti tímto směrem spontánně jít nechce. Příklad z ČR? Oblíbený návrh na unisexové toalety na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.
3. Přijatelná. Něco, o čem se dá mluvit i ve společnosti běžného středostavovského občana, aniž by se automaticky zděsil. Množina příznivců je už dost velká na to, aby

svému představiteli zajistila nějaký politický vliv. Příklad z ČR? Odmítání vstupu do eurozóny.

4. Rozumná. Myšlenka, kterou významné vrstvy obyvatel přijímají jako dobrou, i když ještě třeba nebyla implementována do legislativy. Příklad z ČR? Legalizace marihuany.
5. Populární. Myšlenka, která oslovuje větší část obyvatel, možná dokonce supermajoritu (60 – 70 %). Příklad z ČR? Nepřijímání žádných uprchlíků, a to ani těch, kteří splňují podmínky azylového zákona a mezinárodních smluv.
6. Platný zákon či praxe. Myšlenka, která se tak zažila, že je běžně realizována a „žita v každodenním životě“. Příklad z ČR? Například rovné volební právo bez ohledu na majetek a pohlaví. [47]

Existují 3 způsoby, jak dochází k posunu oken.

První a nejbanálnější je „pomalý drift“, vývoj tak táhlý, že jej člověk za svého života zaznamená jen v malé výseči. Opravdu viditelný je jen na škále staletí. Klasický případ je oblékání a móda. Toto oblečení bylo ve středověku naprosto akceptovaným pro společenské příležitosti. Dneska by v něm člověk na plese působil jako strašidlo nebo blázen.

Druhý způsob je nátlak aktivistů. Malá organizovaná skupinka prostě tlačí a požaduje, zbytek společnosti ustupuje, aby měl klid. Jsou zde na místě dva zcela opačné příklady. Jedním je prosazování prvků islámu do západní kultury. Druhým je pozvolné prosazování genderových teorií u nás, které je tak nenápadné, že teprve v posledních měsících vůbec připoutalo veřejnou pozornost. Tímto způsobem se během desítek let dá pozvolna protlačit naprosté převrácení společenských norem. Extrémním příkladem je právě genderový vývoj v anglosféře, kde pro účely podpory všech možných identit zavádějí „nová zájmena“. Na anglojazyčných univerzitách už Overtonovo okno v této věci dosáhlo posledního stupně.

Třetí způsob je tlak vnější reality. Exemplární příklad jsme viděli v roce 2015 při migrační krizi. Když Maďarsko začalo v červenci 2015 budovat bariéru na své jižní hranici, byla tato myšlenka přijata v Německu, Rakousku, Bruselu s nelibostí a v kategorii Overtonova okna by byla ta první, nemyslitelná. O půl roku později už stavěl ploty celý Balkán a nový rakouský ministr zahraničí Sebastian Kurz toto úsilí koordinoval. Pochod pěti až deseti tisíc lidí denně zkrátka způsobil v Overtonově okně skokový posun, který by za normálních okolností trval celou generaci. [48]

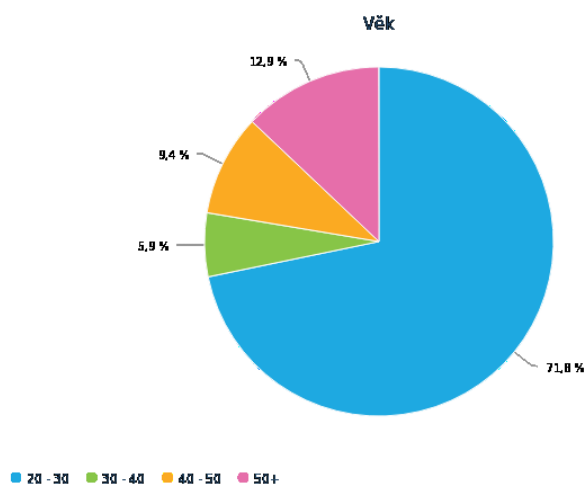
Téma ochrany hranice se stalo zásadním prvkem politických debat v širokém pásu od Rakouska až po Bulharsko. To ovšem není trvalý stav, jenom výsledek toho, že krize není akutní. Kdyby turecký prezident Erdoğan skutečně splnil svoji hrozbu a zaplavil balkánské země další vlnou běženců, viděli bychom nepochybně další skok v rámci Overtonova okna. Pokud chceme vidět pozvolný posun v nekrizových podmínkách, dobrým příkladem je brexit. Velká Británie akceptovala svoje členství v tehdejší Evropském hospodářském společenství v celostátním referendu roku 1975. Odpůrců bylo tehdy 32,77 %.

Ještě v roce 1997 vyhrál volby Tony Blair, který byl výrazným zastáncem evropské integrace. Před 20 lety byla tedy myšlenka brexitu někde na pomezí radikální a nemyslitelné. Členství Británie v EU zpochybňovaly dvě strany, Referendum Party a Strana nezávislosti Spojeného království, které dohromady získaly necelé 3 % hlasů. Posun až ke skutečnému konání referenda trval dvacet let. Nedá se určit ani jeden moment, který by byl rozhodující. Byla to spíše série drobných krůčků. Vstup nových členských států a „invaze“ Poláků do Londýna, protlačení Lisabonské smlouvy bez referenda. táhlá ekonomická krize v Řecku a Itálii, balkánská migrační cesta 2015, cesta Davida Camerona do Bruselu 2016 za účelem nalezení kompromisu a jeho vrácení s prázdnými rukama. Nakonec odpůrci EU získali 51,9 procent a k brexitu to stačilo. Overtonovo okénko se posunulo až na svůj pravý okraj, platný zákon.

Metoda Overtonových oken může být aplikována na národ s cílem vyhrát válku bez boje. Jak se okna posouvají můžeme vidět i v českých podmínkách. Před 10 lety jen hrstka lidí, chtěla vystoupit z EU. Po zážitcích a zkušenostech z Velké Británie je to i dnes pro některé hlavní politické téma. Zde média absolutně selhala při vysvětlování, co Evropská Unie dělá a jaký užitek z toho má Spojené království. I v ČR sílí hlasy po vystoupení z EU. Přitom před 10 lety vůbec nebyly na pořadu dne. Dnes se o tom mluví stále častěji a někteří zrušení členství přijali za své volební téma. Přitom se nestalo nic tak vážného, co by mělo názor obyvatel tak radikálním způsobem změnit. ČR je čistým příjemcem peněz z EU a euro v nedohlednu. V současné době je tato myšlenka asi ve 3. okně – přijatelná. Většina obyvatel státu jsou v této hře jen posluchači. Mohou si myslet co chtějí, ale postupná mediální masáž je krok po kroku zpracovává na svoji stranu. Metoda je naprosto nenásilná. Dalo by se říct, že čím víc se o tématu mluví, tím snadněji si občané téma osvojí a co jim dřív připadalo nerozumné, stává se zcela normálním. [49]

6 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

V rámci praktické části diplomové práce bylo provedeno dotazníkové šetření mezi obyvatelstvem ČR. Hlavním tématem bylo zjistit, jestli se občané cítí bezpečně a co ovlivňuje jejich bezpečnost. Dotazník byl formulován ze začátku na obecné bezpečnostní otázky, posléze na jednotlivé části, ze kterých se „skládá“ hybridní válka. Tam kde to bylo možné, vybírali respondenti 1 ze 4 odpovědí: rozhodně ano, spíše ano, spíše ne, rozhodně ne. Celý dotazník se skládal z 24 otázek a zúčastnilo se ho 151 respondentů, dalších dalších 56 lidí dotazník otevřelo, ale nevyplnilo jej celý. Jejich odpovědi se do celkového výsledku nezapočetly. Co se týče zastoupení pohlaví, bylo to 60:40 ve prospěch žen. Jelikož dotazník byl šířen na internetu, vyplňovali jej pouze majitelé, kteří měli uživatelský profil na Facebooku. Díky tomu, byl dotazník vyplňován spíše mladými lidmi, přesněji řečeno 71,8 % respondentů mělo věk mezi 20 – 30 lety. Úplné věkové složení dotazníkového průzkumu je vidět na níže uvedeném grafu.

Obrázek 1 – věkové složení dotazníkové šetření dle [58]

Převahu respondentů s vysokoškolským vzděláním si lze vysvětlit tím, že dotazník byl sdílen jednotlivými uživateli Facebooku a také byl vystaven na školní skupině Univerzity Tomáše Bati, kam mají přístup jenom současní studenti a absolventi. Tomu odpovídá i struktura nejvyššího dosaženého vzdělání. Celých 50 % odpovídajících má vysokoškolský titul, 44,7 % maturitu a necelých 5 % střední školu bez maturity.

Cítíte se bezpečně v ČR?

Podle nejnovějšího vydání Globálního indexu míru (Global Peace Index) je Česko sedmou nejbezpečnější zemí na světě a pátou v Evropě. Oproti loňsku je to v celkovém žebříčku

pokles o jednu příčku, který byl způsoben navýšením vývozu zbraní a pokračujícím zapojením ČR do konfliktů v zahraničí. Česko se i přesto stále drží na špičce žebříčku. Největší výzvou podobných indexů je vždy nastavení mechanismu, jak úroveň bezpečnosti měřit. Globální index míru se skládá celkem z 23 indikátorů hodnocených na škále od jedné do pěti. Následně jsou výsledky pro jednotlivé indikátory zkombinovány dohromady tak, že každá ze zemí má jednu výslednou známku právě od jedné (nejvíce bezpečná a mírumilovná země) do pěti (nejméně bezpečná země). Z bývalých postsovětských zemí je Česká republika na tom vůbec nejlépe. Skoro 90 % respondentů odpovědělo kladně. Pocit bezpečí si každý z nás představuje zcela jinak, je tedy subjektivní. Nemalou roli v pocitu bezpečí hraje bezpečnostní prostředí (zejména blízké). Už je to delší dobu, co se v Evropě stal závažný teroristický atentát (v současné době je velice obtížné odpovědět na otázku co je to dlouhá doba). Zároveň na pocit bezpečí má vliv i ekonomická situace země. V dnešní skoro nulové nezaměstnanosti a maximální zaměstnanosti se lidé nemusejí bát o svoji práci. Jasně se přitom ukazuje, že v bezpečnějších zemích je růst HDP vyšší. To ovšem nemusí výhradně znamenat, že za růstem stojí jenom bezpečnost. Podstatné jsou pro hospodářský růst i jiné záruky, navíc vztah může být i opačný – pokud země hospodářsky prosperuje, není v zemi tolik důvodů ke zhoršení bezpečnostní situace. Vztah mezi těmito dvěma faktory je ale zřejmý. Zhoršená bezpečnostní situace se ale přirozeně nepodepisuje pouze pod pomalejším růstem bohatství. Například válečný stav, ale i vysoká míra kriminality mají za následek okamžité materiální škody. [50]

Zhoršilo se podle Vás bezpečnostní prostředí v poslední době?

Bezpečnostní prostředí se v poslední době zhoršilo. To si myslí i 44 % respondentů. Dalších 44 % je toho názoru, že bezpečnostní prostředí se spíše nezměnilo a 12 % nespatřuje v bezpečnostním prostředí jakoukoliv změnu. Můžeme se pouze domnívat, co za těmito odpověďmi stojí. Určitá část veřejnosti nejspíš vzala horší stav bezpečnostního prostředí za svůj, berou to jako hotovou věc a je to pro ně přirozené. Je pravda, že nejzávažnější a nám nejbližší událost, která měla dopad na bezpečnost Evropy (Krymský konflikt) se přece jen stala už před 5 lety a od té doby je konflikt na mrtvém bodě. Část respondentů, která odpověděla na zhoršení bezpečnostního prostředí záporně, nejspíš vzala neustálé změny v bezpečnosti za normu. Něco, s čím se budeme muset smířit. Evropa už nebude nikdy tak bezpečná jako byla. Bezpečnost nebudeme moci brát jako samozřejmost, ale budeme pro ni muset udělat víc než v minulosti. S některými věcmi se možná budeme muset smířit

(osamělý střelec, vjezd autem do lidí...). Určitě jiná odpověď by byla, kdyby v době vyplňování dotazníku proběhl v Evropě teroristický útok.

Vnímáte účast ČR v NATO jako dobré řešení?

S bezpečností ČR souvisí i účast státu v mezinárodních organizacích. 88 % dotázaných vnímá účast ČR v Severoatlantické alianci jako dobré řešení. Občané vnímají bezpečností hrozby, které nás ohrožují a nevidí jiné východisko než být součástí NATO jako garanta naší bezpečnosti.

Z jakých zdrojů nejčastěji získáváte informace?

Tak zněla další otázka v dotazníku. Jedna z nejzásadnějších. Mediální prostor a média obecně se stávají aktivními hráči ve válce, a ne jenom v prostředí ve kterém se boj odehrává. Jejich důležitost se zvyšuje a moc nad obyvatelstvem a myšlením lidí také. Jsou to právě média, podle nichž si drtivá většina populace vytváří svůj názor na kauzality, u kterých nemohli být přítomni. Masivní nástup informačních technologií a vstup do informačního věku s sebou váže i jednu nepříjemnost. Jsou tu s námi už odpradáвна, avšak internet a sociální sítě jim dávají mnohem větší rychlost a sílu než tradiční média. Řeč je o dezinformacích a falešných zprávách. Je to věc, která není specifická jen pro Českou republiku, ale v podstatě pro celý svět. Je to dáno poměrně razantním nástupem sociálních sítí a internetu, který umožňuje velmi rychle šířit obrovské množství informací a také dezinformací. Je potřeba říct, že dezinformace tady byly vždycky. Už od vynálezu knihtisku se začaly kromě informací šířit i dezinformace. Ale rychlost, kterou se to děje dnes, ta znamená novou kvalitu. Proto je vše také problematičtější. Přesnou hranici mezi dezinformací a propagandou je těžko uvést. Jako zásadní dělítő mohou sloužit pohnutky a cíle, s nimiž pracuje ten, kdo vyrábí onu informaci a dezinformaci. Podle průzkumu think-tanku Evropské hodnoty přitom věří dezinformačním webům více než tradičním médiím přes čtvrtinu Čechů. Je to tím, že nedostatečně vedeme lidi ke kritickému myšlení. Vliv na to, ale má i doba, která společnost zahlcuje médii a informacemi ze všech stran. Pro běžného člověka je čím dál těžší se v tom zorientovat. Čím více možností máte na výběr, tím je rozhodnutí těžší. Za minulého režimu byl jen jeden oficiální informační zdroj – Rudé právo. V současné době je zpravodajských webů několik stovek a názory na každém webu se na stejnou věc až neskutečně mění. To značně ztěžuje pochopení hledaného tématu.

Je dobré podle Vás, aby média měla majitele ze zahraničí?

Jedna z kardinálních otázek tohoto dotazníku. 72 % dotázaných si myslí, že média by měla být čistě v českém vlastnictví. Zbýlých 28 % si myslí opak. Někteří novináři jsou toho názoru, že zlatý věk české žurnalistiky byl po listopadu 89. Média se rozprodala zahraničním majitelům a každý si mohl psát o čem chtěl, aniž by za to byl sankcionován. Dokonce i někteří zaměstnanci, kteří v té době pracovali ve sdělovacích prostředcích nevěděli, komu firma patří. Dnes je situace jiná. Média jsou skoro výhradně v českých rukou, a to značně ztěžuje novinářům práci. Změna vlastnické struktury médií s sebou nesla i změnu žurnalistiky. Není důležité o čem se píše, ale ve kterých novinách se to píše. To znehodnocuje novinářům práci a značně ztěžuje objektivní novinářinu. Obyvatelé nechtějí věřit novinám od médií, jehož vlastníka nemají v oblibě. Proto se ztotožňují s menšinovým názorem na tuto otázku v dotazníku. Jsem přesvědčen, že prodej médií zahraničním majitelům v tomto segmentu značně uvolní atmosféru v zemi. Samozřejmě noví majitelé nesmí být napojeni na Kreml, Washington nebo Peking. Dovedu si ale představit, že by třeba MF Dnes byla vlastněna švédskou společností, pak by snad nikdo nemohl oprávněně namítat, že média jsou zaujatá a neobjektivní.

Měla by podle Vás být kontrola nad příspěvky na internetu?

Současná úroveň mediální gramotnosti je opravdu problém a mnoho odborníků si dnes láme hlavu, co s tím. Povědomí populace o tom, jak média fungují, je dlouhodobě velmi nízké – vždyť už před nástupem internetu jsme tu měli velké množství lidí konzumujících bulvární média. Překvapivě to ale není problém jen České republiky nebo střední Evropy, kde čtyřicet let komunismu v tomto smyslu zanechalo hlubokou negativní stopu. Potýkají se s tím i na Západě. Velké procento lidí s rychlostí a informačním zahlcením zkrátka neumí pracovat. Výuka mediální gramotnosti je určitě jedna z cest, kde by mohl stát působit – možná lépe než zřizováním speciálního vládního úřadu, který bude potírat nepravdivé informace. Investice do vzdělání našich lidí je ta nejlepší investice, jakou můžeme udělat. Všechny vynaložené peníze se nám všem několikanásobně vrátí. Nejen na středních, ale už na základních školách by se mohlo dětem, samozřejmě (přiměřeně), vyprávět o úloze co média dělají. Jak pomáhají utvářet naši sociální realitu a jak ji komentují. Co vlastně je mediální obraz, jak se liší od reality a proč to tak je. Myslím, že pak lidé – samozřejmě ne všichni – budou méně náchylní k bezmyšlenkovitému přijímání kdejakých nepravd, které proudí internetem. Vyvstává otázka, jak by možný úřad na dohled nad příspěvky na internetu fungoval. Kdo by rozhodoval, co se smí šířit na webu a co ne? Kdo by vlastně utvářel pohled

obyvatel na dané problémy, které nás trápí a o kterých se neustále píše, když by najednou byly nějaké příspěvky smazány? Za jakých okolností by se tohle dělo? Mohli by se zveřejňovat názory tzv. „proruských“ webů? Kde je ta hranice, co je „proruské“ a co „pročeské“? Neměl by si na tyto otázky odpovědět čtenář sám? Názorů, jak tomuto čelit je mnoho, ale neúčinnější a nejlepší je silná sebevědomá společnost, která sama pozná, čemu má věřit a čemu ne. Možné vzdělávání v mediální gramotnosti tomu určitě také pomůže.

Byl/a byste pro zavedení povinné vojenské služby?

Na tuto otázku odpovědělo kladně přes polovinu respondentů. Pro znovuzavedení povinné vojenské služby je konkrétně 62 % dotázaných. Nejspíš to souvisí s nynější bezpečnostní situací a v neposlední řadě také s fyzickou a psychickou kondicí mladé generace. Oproti generacím, které absolvovaly vojenskou službu, je kondice současných mladých lidí žalostná. Válka je přirozenou součástí života lidské společnosti. Když se podíváte zpět do minulosti vypovídá to o tom, že dřív nebo později přijde. Mnoho lidí spoléhá na profesionální armádu. To je ale největší omyl společnosti. Současná generace na to teď sama přichází, vzhledem k hrozbám, které nás ohrožují. V možné míře se dá říci, že útoky na západní způsob života (útoky osamělých vlků na vánoční, velikonoční svátky, na kostely, trhy v době adventu) přinášejí válku do domácností každého z nás. Tedy každý z nás musí danému problému čelit a být si vědom toho, že tato hrozba je mezi námi.

Se zrušením povinné vojenské služby se vytratila národní hrdost, která byla na vojně každému vštěpována. Vinu na tom nesou trochu všichni. V poslední době nicméně roste například zájem o vstup do aktivních záloh. Po tom, co se odehrálo na Krymu, a po teroristických útocích v Evropě, začínají mít lidé strach: „Najednou je válka za dveřmi.“ Koncept povinné vojenské služby dnes už přestává dávat smysl. Nemá to kdo zaplatit, ani kapacity na to nejsou. Kupříkladu civilní obrana by se do škol vrátit mohla. Už proto, aby žáci věděli, jak se chovat v různých kritických situacích nejen v případě války, ale třeba u nehod úniku nebezpečných látek, požárů, povodní a podobně. Forma vojenského výcviku by neměla být povinná, ale měla by se zakládat na dobrovolnosti. Docela rozumné by bylo provést výcvik ve vojenských prostorech, klidně i stejným kterým procházejí lidé, kteří se hlásí k Armádě České republiky (AČR). Velkou neznámou by byly kapacity, zdali by jej armáda dokázala zvládnout. A hlavně kdo by lidem, kteří budou výcvik prodělávat platil.

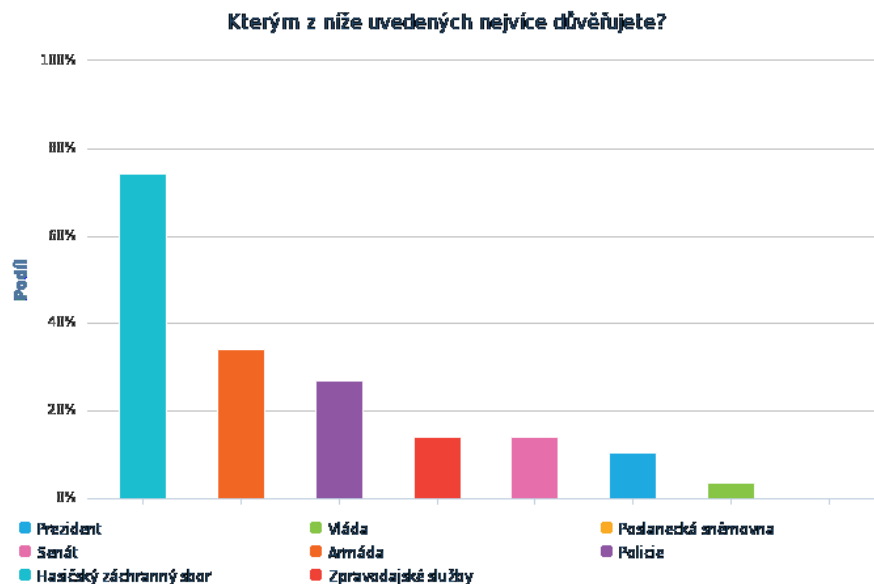
Vstoupil/a byste dobrovolně do armády v případě vypuknutí války?

Tato otázka přímo souvisí a navazuje na předešlou. Zatímco na ni odpovědělo kladně přes 60 % dotázaných a jsou pro zavedení povinné vojenské služby. Na tuto otázku odpovědělo kladně ještě větší procento. Konkrétně 67 % respondentů. Tudíž toto téma koreluje ve společnosti. Dané odpovědi na papíru vypadají pěkně. Ale kdyby opravdu ČR vyhlásila někomu válečný stav nebo musela plnit spojenecké závazky podle článku 5 Washingtonské smlouvy⁶, ruku na srdce, kdo by opravdu do armády vstoupil? Tyto odpovědi z dotazníku musíme brát s určitou rezervou, protože nikdo z dotázaných válku nezažil, nebojoval v ní a většina ani neprošla základním vojenským výcvikem. Kdyby tedy válka opravdu přišla, zůstává otázkou, kdo by dobrovolně do armády vstoupil. Většina z dotázaných nemá svoji vlastní rodinu a až ji budou mít, odpověď na dobrovolný vstup do války se zajisté změní. Dalším významným tématem je zdravotní stav obyvatelstva. Díky zrušení povinné vojenské služby se zdravotní stav populace zhoršil. Vznik civilizačních onemocnění u mladých lidí je vyšší než v minulosti. Je zcela na místě se ptát, kdo z respondentů pravidelně sportuje min 2x za týden a kolik % z nich by úspěšně prošlo kurzem základní přípravy v AČR.

⁶ V článku 5 Washingtonské smlouvy strany jednotlivých členů NATO berou na vědomí, že ozbrojený útok proti jedné nebo více zemí NATO bude považován jako útok proti všem. Smluvní země také mají povinnost napadené zemi pomoci takovou akcí, jakou považují za nutnou.

Kterým z níže uvedených nejvíce důvěřujete?

Dotazovaní měli na výběr z 8 možností a mohli vybrat i více než jednu odpověď.

Obrázek 2 – Hodnocení důvěryhodnosti dle [58]

Největší důvěře se těší Hasičský záchranný sbor (HZS). Důvěřuje mu 74 % dotázaných. HZS se těší podpory veřejnosti dlouhodobě. Bude to dáno i tím, že se sborem nejsou spojeny žádné korupční skandály, vedení se nemění každé 2 roky a je stálé. Důvodně se lze domnívat, že hlavní plusové body má HZS u veřejnosti díky své práci a pověsti. Jsou hlavní páteří silou integrovaného záchranného systému a povolání hasič znamená u veřejnosti prestiž. Je zcela na místě tvrdit, že celý integrovaný záchranný systém (IZS) je dobře nastaven. V některých případech bohužel končí tragicky a povolání si vyžádá to nejcennější – lidský život. Občané mají obecně větší důvěru k povoláním, které jsou nebezpečné a jejichž pomoc jim pomůže při překonání tíživé krizové situace (požár, únik nebezpečné látky, dopravní nehoda). Toto povolání je dokonce prestižní i přes neuspokojivé finanční ohodnocení. Nástupní plat hasiče se pohybuje okolo 22 tisíc hrubého. I přesto se ke sboru hlásí více lidí, než jsou tabulková místa. Hlavní motivací může být to, že práce profesionálního hasiče je altruisticky orientována. Méně z nich je těch, pro které je hlavní motivací vstupu hasičská prestiž a technika.

Na druhém místě se z hlediska oblíbenosti umístila armáda. Věří jí 34 % obyvatel. Můžeme důvodně usuzovat, že jí k tomuto výsledku pomohla zhoršující se bezpečnostní situace v posledních letech i posilování rozpočtu v dohledné době na ony bájně 2 %. Po Krymském

konfliktu se veřejnost zděsila, jak rychle se může budoucí „válka“ odehrávat. Evropské elity byly zděšeny a udělaly si audit svých armád. Nastalo mohutné posilování vojenských rozpočtů skrz celou Evropu, včetně Česka. Každá armáda je tak silná a připravená, jak ji chce veřejnost mít. Kdyby bezpečnostní prostředí bylo jako v 90. letech (uvolněné, skoro bez hrozeb, unipolární rozdělení světa) zmenšoval by se rozpočet ministerstva obrany a armáda by šetřila kde by se dalo. Ruku v ruce s tím jde i podpora veřejnosti. Neustálé komentáře, jak je armáda zbytečná, jak nás stojí moc peněz, jaký je to komfort, na který nemáme peníze. Toto vše veřejnost ovlivňuje negativním vlivem vůči armádě. Armáda je v určitém slova smyslu neviditelná. Můžeme ji vidět jenom na vojenských přehlídkách, veřejných ukázkách techniky a při vážných krizových stavech. Jediné informace, které o ní můžeme mít, je z informačních zdrojů na internetu a ve zprávách. V době míru se toto odcizení prohlubuje. V době zhoršujícího se bezpečnostního prostředí se pouto mezi veřejností a armádou sblíží. Je to neustále se opakující koloběh. V současné době jsme u pozitivního vztahu veřejnost – armáda.

Na bronzové pozici se umístila policie s důvěrou 27 %. Policie v poslední době nemá za sebou žádný velký skandál, který by ji ohrožoval. V minulosti tomu tak ale nebylo (razie na úřadu vlády, reorganizace policie, dva policejní prezidenti zároveň), to také negativně ovlivnilo postoj veřejnosti ke sboru. Náplň práce spojená s nevelkým finančním ohodnocením tomu také moc nepřidává. Policie jako represivní složka státu obecně u veřejnosti neměla nikdy velkou oblibu. Je pro to jednoduché vysvětlení. Když vidíte jet hasiče k zásahu, víte že někde se stala nehoda, požár, zatopení sklepů atd. Když vidíte hasiče, je to povzbuzující zpráva pro vás, protože víte, že vám pomohou a mnohdy i zachrání život. Hasič v nadnesení slova smyslu bojuje proti přírodě. Na opačné straně je policie. Když vidíte jet policisty k zásahu, víte že se někde stala vražda, krádež nebo jiný trestný čin. Když vidíte policistu, znamená to konflikt. Náplň práce policisty je řešit konfliktní situace mezi lidmi a následně je trestat. Při každé policejní práci musí na jedné straně být oběť (člověk, firma, obec) a na druhé viník (člověk). To je ten pravý důvod, proč policejní řemeslo nemá u veřejnosti velkou podporu. Veřejnost má právo vědět, jak policie pracuje. Policista je veřejný činitel a každý z nás si při zásahu může vytáhnout telefon a celý zásah si natáčet, potom ho poslat do televizního zpravodajství, kde tento zásah bude zveřejněn. Práce policisty je nesmírně psychicky náročná, policista se musí rozmýšlet během zlomku vteřiny a za své činy nést mnohdy i nepříjemné následky. Prestiž policie v očích

občanů klesá, a to, co si dovolí někteří k příslušníkům policie je leckdy za hranicí morálních norem.

Na čtvrtém místě z hlediska důvěryhodnosti se umístili zpravodajské služby s podporou veřejnosti 14 %. Není to tak překvapivé. Drtivá většina veřejnosti nemá o práci zpravodajských služeb představu a většinou je to ani nezajímá. Neví, co dělá, jak to dělá a komu předává informace. Možná to i tak má být. S nárůstem různorodosti hrozeb bude práce zpravodajských služeb čím dál důležitější. Zpravodajské služby pracují v utajení. Tudíž vše, co se zveřejní o jejich práci, je špatně. Veřejnost má právo si přečíst výroční zprávu a tím by to mělo pro veřejnost skončit. Je určitě dobré, že veřejnost má důvěru v tento bezpečnostní sbor, ale nejde přece nevěřit nebo věřit něčemu o čem vůbec nic nevíte. Obraz zpravodajských služeb utváří média a politická veřejnost. Určitě negativně tyto sbory ovlivnilo nejmenování ředitele Bezpečnostní informační služby Koudelky do hodnosti generála.

Na pátém místě se umístil Senát. Důvěruje mu 14 % dotázaných. V současné době se o horní komoře Parlamentu České republiky mluví jako o záruce demokratického režimu. Hovoří se o tom ve spojitosti s vládou premiéra Babiše. Sám premiér prohlašuje, že Senát je zbytečný a že by jej nejraději zrušil. Lze usuzovat, že toto je jeden z mála důvodů, proč má Senát takovou důvěryhodnost v dotazníku. Kdybychom tuto anketu uskutečnili třeba před 10 lety, byla by důvěryhodnost v Senát přibližně stejná jako v Poslaneckou sněmovnu. V současné době je důvěra v dolní komoru výrazně nízká. Dá se také usuzovat, že respondenti, kteří důvěřují Senátu, nejsou voliči Andreje Babiše.

Na posledních 3 místech se umístili prezident, vláda a poslanecká sněmovna. Je docela smutné, že tvůrci naší bezpečnosti, tj. vláda a Poslanecká sněmovna, se umístili až na posledních místech. Jsou to právě oni, jimž bychom měli naslouchat a jsou to ti, kteří udávají kurz české bezpečnosti. Důvěryhodnost prezidenta republiky je dána především osobou, která tento úřad zastává. Z hlediska vývoje budoucích bezpečnostních hrozeb bude naprosto zásadní důvěra společnosti ve své politické vedení. Jsou to právě oni, kdo mohou uklidnit a stmelit veřejnost, ale také na druhou stranu jsou to oni, kteří tu stejnou veřejnost mohou tříštit. Je smutné že česká politika si neumí vytvořit silné osobnosti. Všechny hlavní osobnosti (Havel, Klaus st. Zeman), které se podílely na vývoji České republiky v listopadové éře, se staly prezidenty. Ale od listopadu 89 se neobjevily žádné nové osobnosti, za kterými by stála široká veřejnost a měly by její podporu. Bude to tím, že slušní a charismatičtí lidé se do politiky nehlásí, nebo veřejnost od politiků očekává něco jiného?

Rozděluje společnost názor, nebo člověk? Společnost potřebuje někomu důvěřovat. Pokud to nebudou naši politici se svými názory, v myslích občanů jejich místo zaujmou někteří zahraniční politici, nebo čeští z krajních extremistických stran.

Měly by být ve školách vyučovány předměty o bezpečnosti státu?

Na tuto otázku odpovědělo kladně 80 % dotázaných. Je tedy jasné, že veřejnost chce, aby se předměty o bezpečnosti vyučovaly. Polovina respondentů, která odpověděla kladně na tuto otázku, si myslí, že by se s výukou mělo začínat na střední škole. Jak již bylo zmíněno, většina respondentů jsou mladí a bezdětní lidé do 30 let. Tudíž ještě nemají přehled, jestli jsou tyto předměty ve školách vyučovány. Těmi nejdůležitějšími, které jsou už ve školách zavedeny, jsou Příprava občanů k obraně státu (POKOS), Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, dopravní výchova, ochrana zdraví. Tento trend musí jednoznačně pokračovat. [51]

Činnost zpravodajských skupin cizích států na území ČR?

Za velkou hrozbu považuje 28 % dotázaných. 60 % respondentů to vidí jako malou hrozbu a zbylých 12 % jako žádnou hrozbu. O činnostech cizích zpravodajských skupin nás pravidelně informuje Bezpečnostní informační služba ve své výroční zprávě. Vydávání tohoto dokumentu neukládá žádný zákon ani nařízení. Česká republika byla cílem ruských aktivit, které tvořily součást obecné ruské hybridní strategie zacílené proti NATO a EU. Koncept hybridního konfliktu je založen na komplexním (kombinace v rozsahu od přísné hierarchie/struktury k chaotickému stavu) využití všech vlastních dostupných vojenských a nevojenských nástrojů (historie, špionáž, vojenské akce, guerilla, ekonomika, organizovaný zločin, korupce, politika, informační boj atd.), ale i nástrojů a možností, které nabízí protistrana (např. svoboda slova). Jednotlivé segmenty nebo součásti hybridní strategie mohou představovat jen kouřovou clonu, která má připoutat pozornost či vyvolat chaos, tj. odvést pozornost od jiných, zásadních komponentů hybridní strategie. Nemůžeme se proto fixovat na vybrané komponenty hybridní strategie nebo kampaně a stejně tak nemůžeme vnímat ruskou hybridní strategii jen v časovém úseku počínajícím krymskou krizí. Klíčový je cíl ruské hybridní strategie, kterým je především vnitřní oslabení NATO a EU, a to např. cestou oslabení jednotlivých členských států.

V poslední době roste posilování zpravodajských aktivit Číny v rámci diplomatické mise. Na území ČR či proti českým zájmům nepůsobily nepřátelsky jen čínské zpravodajské služby. K nátlakovému prosazování čínských zájmů se uchylovali diplomaté i byznysmeni.

Čínské vlivové a špionážní aktivity vedené proti českým cílům a zájmům lze obecně rozdělit do tří segmentů: narušení jednotné politiky EU prostřednictvím českých entit; zpravodajská činnost zacílená na české silové resorty a ekonomická a vědecko-technická špionáž. Čína disponuje téměř neomezeným kapitálem, který je schopna nabízet zahraničním firmám výměnou za přístup k duševnímu vlastnictví, anebo vstup na zahraniční trhy. Čínský zájem se soustřeďuje zejména na strategické sektory hospodářství, jako jsou energetika, telekomunikace, finance, logistika, zdravotnictví a špičkové technologie. [52, 53]

Reálnost hrozby pro ČR – cizinci žijící na území ČR?

Cizince žijící na našem území považuje za velkou hrozbu 38 % dotázaných, 49 % za malou hrozbu a zbylých 13 % obyvatel v nich nespatřuje žádnou hrozbu. Je potřeba zdůraznit, že obava společnosti z cizinců je úzce spojena s arabskou menšinou v Česku a islámským terorismem ve světě. V současné době je islámský terorismus největší světovou hrozbou. Díky tomu, že u nás žije vcelku malá islámská komunita (22 tisíc), je riziko islámského terorismu menší než v sousedních zemích (Rakousko, Německo). Důležité je zmínit, že arabská komunita v Česku je umírněná, integrovaná a vybočují jen radikálnější jedinci. Tento závěr potvrzují jak experti policie, tak i zpravodajských služeb. Bezpečnostními složkami bylo nicméně registrováno několik jednotlivců, kteří v omezeném okruhu osob vyjadřovali radikální názory. Na složení této komunity se neprojevila migrační vlna. Muslimové do Česka nemířili, maximálně projížděli. [54]

Reálnost hrozby pro ČR – válka?

Válku jako hrozbu pro Českou republiku vnímá 16 % dotázaných jako velkou hrozbu, 63 % jako malou hrozbu a 20 % respondentů se tohoto vůbec neobává. Je ovšem na místě si připomenout, jak účastníci ankety chápou budoucí válku. Dá se předpokládat, že ji vnímají jako konflikt dvou armád kdesi na pevnině. Ale jak už bylo zmíněno v této práci, budoucí konflikt se bude značně lišit od těch, které známe z minulosti. Ono samé vymezení pojmu, co je to válka je v této době dost ošemetné. Považujeme za válečný akt, když nám někdo vyhrožuje ekonomickými sankcemi, neustále na nás vyvíjí psychologický nátlak, narušuje naši kritickou infrastrukturu kyberútoky?

Reálnost hrozby pro ČR – světová ekonomická krize?

Nové ekonomické krize se obává 66 % respondentů. Je důležité si uvědomit, že většina respondentů čerpá informace o možné ekonomické krizi z mediálních prostředků. Kdyby

média neinformovala o „blížící se“ krizi, obyvatelé by se neměli důvod obávat (rostoucí HDP, nízká nezaměstnanost).

Reálnost hrozby pro ČR – radikální náboženská hnutí?

Souvisí přímo s menšinami žijícími na našem území, konkrétně s arabskou. Jako velkou hrozbu to vnímá 42 % dotázaných, za malou hrozbu to považuje 50 % a zbytek v tomto nevidí žádnou hrozbu. Náboženská radikalizace je procesem vyhocení postojů v rámci určitého náboženského učení. Náboženští radikálové se uchylují zejména k doslovnému pochopení základních textů daného náboženství. A to z toho důvodu, že se řídí pouze „základem“ svých textů (podle tradice to bývá přímé slovo boží), který považují za jediný legitimní a neměnný. Odmítají tedy jakýkoli výklad a texty zpravidla chápou doslovně. Náboženský radikalismus se objevuje u většiny světových náboženství. V současné době rozlišujeme 3 hlavní náboženské radikální skupiny:

1. Křesťanský radikalismus – Radikalismus se v křesťanství projevoval od jeho prvopočátku, ať už se jednalo o různé heretické skupiny či později protestanské skupiny, které se vymezily vůči katolicismu svým fundamentálním zaměřením a odmítnutím všeho, co přesahuje Bibli. V současnosti se křesťanský fundamentalismus hojně objevuje v USA. Křesťanský radikalismus se objevuje i v konfliktech separatistického charakteru jako v případě Irské republikánské armády a sporů o Severní Irsko.
2. Budhistický radikalismus – V současné době se budhistický radikalismus objevuje v Barmě, kde je veden boj proti muslimům. Jejich postupy jsou většinou velmi násilné. Na budhisticko hinduistických základech stojí radikální učení japonského hnutí Óm šinrikjó. Hnutí je známo z útoku na tokijské metro v roce 1995 kdy použilo toxickou látku sarin.
3. Islámský radikalismus – Mezi nejznámější radikální ideologie islámu v současnosti patří: a) salafismus, jedná se o fundamentalistické ideologie, které odmítají jiné zdroje než základní náboženské texty (Korán, Hadísy). Na salafistické ideologii staví al-Kajda, Daesh atd. b) Muslimské bratrstvo je umírněnější než salafismus. Kromě Koránu a Hadísu toleruje také místní zvyklosti, historické odkazy a různé legislativní výklady.

Mezi nejpatrnější hrozby v západní Evropě v současné době patří islámský radikalismus. Mezi nejohroženější patří představitelé tzv. třetí generace, tedy potomci imigrantů

z muslimských zemí, kterým se nedaří zapojit do běžného života občanů evropských zemí a dostávají se tak na okraj společnosti. Islamistická radikalizace je problém, který se do současné doby ČR spíše vyhýbá, a to zejména kvůli tomu, že zdejší muslimská komunita je relativně malá a poměrně dobře integrovaná do většinové společnosti. Jak již bylo zmíněno, žije zde asi 22 000 muslimů. I kvůli událostem v zahraničí má česká veřejnost docela velký strach z těchto náboženských hnutí. [55]

Reálnost hrozby pro ČR – surovinová krize?

Velké obavy z nedostatku surovin má 46 % tazatelů. O trochu větší skupina dotázaných to vidí jako malou hrozbu, konkrétně 49 % a zbylých 6 % v tomto nespátřuje žádné riziko. ČR je z hlediska potravin soběstačná jenom v několika komoditách⁷. Zvláště důležité jsou pak suroviny pro průmyslová odvětví a ekonomiku země. Zajištění nediskriminačního přístupu k nerostným zdrojům ať již z domácích zdrojů, nebo z dovozu je zásadním parametrem surovinové bezpečnosti státu. Tuto skutečnost si globální hráči velmi dobře uvědomují a státy uvažující strategicky kladou na zajištění dostatku vstupních nerostných zdrojů pro své ekonomiky mimořádný důraz. Někteří občané při vyplňování dotazníku si možná vzpomněli na plynovou krizi v zimě 2009. Co se týče zdrojů na výrobu elektrické energie, tak jsme soběstační pouze v zásobách uhlí. Všechny ostatní komodity musíme dovážet. Do budoucna se v tomto odvětví otevírá veliká možnost pro obnovitelné zdroje energie. Ty jsou všudypřítomné, ale nestabilní. Dá se také očekávat, že suroviny a komodity nabydou na významu a stane se z nich „geopolitické zboží“.

Reálnost hrozby pro ČR – klimatické podmínky?

Jako velkou hrozbu to vidí 58 % dotázaných, 35 % malou hrozbu a zbylých 7 % tazatelů žádnou. Lze se domnívat, že tato hrozba, respektive dlouhotrvající sucho bude ČR způsobovat čím dál tím větší problémy. Je třeba mít na paměti, že odpovědi velmi ovlivňuje aktuální stav počasí, ve kterém byla otázka vyplněna (březen 2019 – tání sněhu, řeky plné...). Dá se očekávat, že kdyby tento dotazník byl poskytnut respondentům v srpnu, výsledky by se značně změnily. Rok 2018 byl vůbec tím nejteplejším v historii od počátků

⁷ Konkrétně se jedná o obiloviny, olejniny, cukrovou řepu a hovězí maso.

Potravinová soběstačnost? Tu už řeší jen v KLR a na Slovensku, říká zástupce soukromých zemědělců. *IROZHLAS* [online]. 2019 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/ekonomika/potravinovy-sobestacnost-jurecka_1808191150_pj.

měření v pražském Klementinu. Tato hrozba bude možná pro ČR nejvýznamnější. Proti útokům cizích států se bránit můžeme sami, ale větru a dešti neporučíme. [56]

6.1 Dílčí závěr

Základním zjištěním je, že občané se v ČR cítí bezpečně. Napomáhá tomu dobrá geografická situace země a v určité míře i hospodářství. Jednoznačně pozitivním zjištěním je to, že respondenti hodnotí participaci v NATO kladně. Dá se to přičíst zhoršujícímu se bezpečnostnímu prostředí a Severoatlantická aliance je pro některé jakýsi garant bezpečnosti. Co je ale negativní zjištění, je hodnocení vlastnické struktury médií. Lze důvodně usuzovat, že některé mediální domy mohou se silným vlastnickým zázemím zneužívat svoji pozici na trhu a účelně ovlivňovat názor populace. Nelze si ovšem myslet, že kdyby média byla vlastněna majiteli ze zahraničí situace by se automaticky změnila a v Česku by se dělala jenom objektivní žurnalistika. Lze se ale důvodně domnívat, že novináři by začali psát více objektivně. Třeba i o věcech, kterých si zatím nedovolí kvůli svému majiteli. Budou to právě média, která budou mít v informační době stále důležitější pozici ve státu. Budou utvářet názor veřejnosti. Budou se spolupodílet na budoucích konfliktech formou aktivního hráče.

Dalším negativním zjištěním je důvěra veřejnosti v politickou veřejnost. Není to ovšem nijak zvlášť překvapující. Politici mají nízkou úroveň oblíbenosti už delší dobu. Obrana a bezpečnost naší země je založena na bezpečnostním systému, ve kterém má ústřední vliv vláda. A právě vláda vyšla v důvěryhodnosti druhá nejhorší hned za Poslaneckou sněmovnou. Naopak nejdůvěryhodnější je podle veřejnosti hasičský záchranný sbor, následován armádou a policií. Výkonné složky bezpečnostního systému jsou důvěryhodnější než ti, kteří jej vymýšlí a řídí. V budoucím konfliktu bude určitě dobře jestliže občané budou důvěřovat hasičům, armádě a policii, ale zcela klíčovým bude důvěra v politickou reprezentaci, zejména pak vládu a prezidenta.

Dotazník také ukázal zájem veřejnosti na tom, aby na školách byly vyučovány předměty o bezpečnosti. Zčásti se to na školách také už děje. Do budoucna bude zcela žádoucí kritické myšlení. Jakási schopnost „zdravého selského rozumu“. V dnešní záplavě informací si bude muset člověk vybrat, kterým informacím bude věřit, protože samozřejmě ne všechny jsou pravdivé, a jaké informace budou ovlivňovat jeho názory. Proto do budoucna poroste význam onoho kritického myšlení.

Současně si drtivá většina respondentů přeje, aby se s výukou bezpečnosti začalo na středních školách. Souběžně se ze života mladých lidí vytratila vojenská služba. Svým způsobem také vychovávala. Pokud si pamětníci, kteří tímto prošli odmyslí to negativní (určitě toho nebylo málo), tak povinná vojenská služba mladé učila přinejmenším úctě k autoritám, vlastenectví, disciplínu, psychickou a fyzickou zdatnost. Dotazovaní si přejí, aby se vojenský služba vrátila. I když ne v takové míře, jaká byla kdysi. Navzdory tomu, že v Evropě nebyla válka už 60 let, máme se nejlépe za celou naši existenci, tak by každý muž měl umět ovládat střelnou zbraň. Není nic horšího než si moci zachránit život zbraní, ale nevědět, jak se používá.

6.2 Návrhy na zvýšení odolnosti proti hybridním hrozbám

Posouzení možného ohrožení ČR metodami hybridní kampaně ve světle současných nástrojů a kapacit institucí bezpečnostního systému nevede k žádným alarmujícím závěrům. Legislativu a konkrétní operativní nástroje jednotlivých institucí lze hodnotit jako celkově přiměřené. Přesto ČR má určité deficity ve svých možnostech, jak co nejefektivněji hybridní kampani čelit. K jejich odstranění jsou doporučena následující opatření:

1. Vytvořit v rámci bezpečnostního systému ČR platformu pro sdílení informací, v níž se budou sbíhat informace a indikace, na základě, kterých bude schopna identifikovat potenciální hybridní kampaň. Nemusí jít nutně o zřízení nové instituce, ale o vytvoření specifické kapacity lidí s požadovanou odborností v rámci již existujících institucí a jejich působností v rámci stávající legislativy.
2. Zjednodušit proces akvizice výzbroje, materiálu a služeb pro ozbrojené síly cestou veřejných zakázek, aby umožňoval jejich pořízení ve velmi krátké době, zejména při ochraně podstatných bezpečnostních zájmů ČR.
3. Přizpůsobit právní rámec pro umožnění aktivního zapojení zpravodajských služeb ČR do realizace opatření na obranu proti hybridní kampani vedené proti ČR nebo státům NATO a EU.
4. Prozkoumat možnosti vytvoření mechanismu pro přípravu a zapojení veřejnosti v případě rozsáhlého ohrožení vnitřní bezpečnosti ČR nebo zajištění fungování státu za krizových stavů, jako součást implementace koncepce ochrany obyvatelstva a přípravy občanů k obraně státu.

5. Posílení občanského vzdělávání na školách (základní hodnoty, mediální gramotnost, jednání v krizových situacích). Budoucí válka se bude odehrávat hlavně v myslích lidí, proto je důležité se na toto od mládí připravovat.
6. Komunikace s lidmi. Je nezbytné vysvětlit, co je hybridní válka, jaké jsou hrozby s ní spjaté a proč je důležité se jim postavit. Jakákoliv přesvědčivá kampaň by měla být otevřená a přátelská, zaměřená na zájmy občanů, ne hloupá propaganda. Do kampaně se musí zapojit důvěryhodné osoby

Při reakci na tento druh působení protivníka sehrává důležitou úlohu celá politická reprezentace (parlament) a sebe-organizující se občanská společnost. Pokud však hovoříme v užším smyslu o bezpečnostním systému ČR, pak odpovědnou institucí je vláda. Jádrem reakce proti této části spektra hybridní kampaně je věrohodně koncipovaná a realizovaná strategická komunikace státu (vlády) jednak vůči svému obyvatelstvu a jednak vůči protivníkovi. Jejím úkolem ve vztahu k vlastní společnosti je posilování její odolnosti a ujištění o připravenosti státu zajistit její bezpečnost. Odolnost společnosti stojí na sdílení stejných (základních) hodnot i vůle je chránit, na občanském uvědomění a solidaritě. Rozvíjení dobrého vládnutí a odstraňování vnitřních tenzí zvyšuje odolnost společnosti.

Posilování této odolnosti je předmětem dlouhodobé společenské a politické diskuse a praxe a také vzdělávání. Vzhledem k tomu je poměrně složité pokoušet se zde hledat prostor pro uplatnění nějakých specifických nástrojů k zajištění bezpečnosti. Ve vztahu k protivníkovi je úkolem strategické komunikace vlády demonstrovat připravenost, schopnost a odhodlání bránit sebe i spojence, a odstrašit tak protivníka od jeho agresivních záměrů. Strategickou komunikaci vlády musí podporovat i další relevantní orgány/úřady podle povahy ohrožení. Použití propagandy a dezinformací jako součásti hybridní kampaně je třeba vnímat v kontextu ostatních událostí, které – potenciálně i aktuálně – poškozují zájmy a bezpečnost státu a obyvatelstva, a zkoumat jejich potenciální vazbu. Kanály, respektive obecně informační prostor, které propaganda a dezinformační kampaně využívají, je třeba sledovat a vyhodnocovat nepřetržitě. [42]

ZÁVĚR

Koncept hybridních válek není v zásadě nic nového. Když se ohlédneme do historie, je určitým paradoxem, že většina válek byla vedena právě nekonvenčním způsobem. Avšak dnešní hybridní hrozby s podporou informačních technologií jsou pochopitelně na kvalitativně zcela jiné úrovni. Ani útočník, ale ani obránce, kteří s tímto vedením konfliktu přišli do styku si dle mého soudu neuvědomují skutečný potenciál tohoto způsobu vedení boje a jaké to může mít následky. Anexe Krymu byla pro Západ jakýmsi „procitnutím“. Ale má to i své pozitivní stránky. V naší společnosti se začala vést diskuze o výdajích na obranu, o počtu vojáků, aktivních záloh, ale také i o povinných odvodech. Společnost se začala více zajímat o svoji bezpečnost, v mediálním prostoru se skloňují dezinformační weby a zprávy. Je poměrně obtížné, ne-li nemožné dobrat se objektivního názoru na věc. Ne nadarmo dostává naše planetární společenství nálepku – post pravdivé. I za této situace je nezbytné danou problematiku studovat, vyvozovat relativní závěry ve vztahu ke společnosti, k bezpečnosti každého občana. V těchto intencích, jak se důvodně domnívám, je třeba nahlížet i na edukační proces realizovaný na fakultách vyučujících bezpečnost.

V úvodu jsem uvedl citát slavného Sun-c‘, závěrem si dovoluji parafrázi: „*Největším uměním války je porazit protivníka bez boje*“. Právě v tomto vidím podstatu hybridní války. Dokonalé naplánování a plnění postupných kroků může aktéra dovést až k dokonalému vítězství.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] FRANK, Libor. *Trendy vývoje bezpečnostního prostředí a jejich důsledky pro ozbrojené síly*. In: Defence & Strategy conference 2015. Brno: Univerzita obrany 2015.
- [2] ARNAS, Neyla, et al. *Fighting Chance : Global Trends and Shocks in the National Security Environment*. 1. Dulles : National Defense University Press and Potomac Books, 2009. 330 s. ISBN 978-1-59797-495-0.
- [3] ABBOTT, Chris, Paul ROGERS a John SLOBODA. *Global responses to global threats: sustainable security for the 21st century*. Oxford: Oxford Research Group, 2006. ISBN 0955284600.
- [4] *Lži, nepokoje, násilí, terorismus. Přečtěte si, jak Trumpův generál vidí „hybridní válku“* [online]. Praha, 2018 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Lzi-nepokoje-nasili-terorismus-Prectete-si-jak-Trumpuv-general-vidi-hybridni-valku-562094>.
- [5] *Hybridní válka jako nový fenomén v bezpečnostním prostředí Evropy*. 2. vydání. Brno: Jagello 2000, 2016. ISBN 978-80-904850-4-4.
- [6] CLAUSEWITZ, Carl von. *O válce*. Praha: Academia, 2008. Europa (Academia). ISBN 978-80-200-1598-3.
- [7] Robert B. Strassler, ed., *The Landmark Thucydides: A Comprehensive Guide to the Peloponnesian War* (New York: Free Press, 1996).
- [8] CHOMSKY, Noam a Andre VLTČEK. *Západní terorismus: od Hirošimy k dronové válce*. Olomouc: Broken Books, 2014. ISBN 978-80-905309-5-9.
- [9] Matthew Stannard, “*Hezbollah wages new generation of warfare*,” San Francisco Chronicle, August 6, 2006; Jonathan Finer, “*Israeli Soldiers Find a Tenacious Foe in Hezbollah*,” The Washington Post, August 8, 2006, 1.
- [10] William S. Lind, Keith Nightengale, John Schmitt and Gary I. Wilson, “*The Changing Face of War: Into the Fourth Generation*,” *Marine Corps Gazette*, November, 2001.
- [11] *Válka čtvrté generace se rozvíjí, válka páté generace vzniká* [online]. Praha, 2008 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://vojenskerozhledy.cz/kategorie/valka-ctvrte-generace-se-rozviji-valka-pate-generace-vznika>.
- [12] *The Changing Face of War: Into the Fourth Generation* [online]. Marine Corps Gazette, 1989 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z:

- <https://globalguerrillas.typepad.com/lind/the-changing-face-of-war-into-the-fourth-generation.html>.
- [13] HAMMES, Thomas. *The Sling and the Stone: On War in the 21st Century*. 2nd. St. Paul: MBI Publishing company, 2006. ISBN 978-8170492825.
- [14] BALÍK, Stanislav. ČTYŘI GENERACE VÁLEČNICTVÍ. *Kulturní noviny* [online]. 2015 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: <https://www.kulturni-noviny.cz/nezavisle-vydavatelske-a-medialni-druzstvo/archiv/online/2015/42-2015/56249840a6850>.
- [15] ŘEHKA, Karel. *Informační válka*. Praha: Academia, 2017. XXI. století. ISBN 978-802-0027-702.
- [16] Frank G. Hoffman, *Conflict in the 21st Century: The Rise of Hybrid Wars*, Arlington, VA: Potomac Institute for Policy Studies, 2007.
- [17] Cederberg, Aapo, Geneva Center for Security Policy Institute, presented in PSSI's NATO Summer School, Měříň, July 23, 2015.
- [18] CULLEN, Patrick. Understanding Hybrid Warfare. : *A Multinational Capability Development Campaign project* [online]. 2017. London: Shutterstock, 2017, s. 36 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/countering-hybrid-warfare-project-understanding-hybrid-warfare>.
- [19] *Hybrid threats* [online]. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky, 2015 [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <http://www.amo.cz/cs/prazsky-studentsky-summit/hybrid-war/>.
- [20] CEDERBERG, Aapo a Pasi ERONEN. How can Societies be Defended against Hybrid Threats?. *Geneva Centre for Security Policy* [online]. Geneva, 2015 [cit. 2019-03-24]. Dostupné z: https://s3.us-east-2.amazonaws.com/defenddemocracy/uploads/documents/GCSP_Strategic_Security_Analysis_-_How_can_Societies_be_Defended_against_Hybrid_Threats.pdf.
- [21] Peter Pomerantsev and Michael Weiss, *The Menace of Unreality: How the Kremlin Weaponizes Information, Culture and Money* (The Institute of Modern Russia, November 2014).
- [22] VALTONEN, Vesa. The Finnish Concept for Comprehensive Security. *Suomen Puolustusministeriö* [online]. 2019 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: https://www.defmin.fi/files/3827/Valtonen_2017_06_14_FI_Concept_for_Comprehensive_Security_Valtonen.pdf.

- [23] CHEN, Adrian. How to defend against Hybrid warfare. *The New York Times* [online]. 2019 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2015/06/07/magazine/the-agency.html>.
- [24] Summit NATO, Varšava (Polsko), 8.–9. 7. 2016. *Evropská rada Rada Evropské unie* [online]. 2016 [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/meetings/international-summit/2016/07/08-09/>.
- [25] The European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats. *The European Centre of Excellence for Countering Hybrid Threats* [online]. 2019 [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://www.hybridcoe.fi/what-is-hybridcoe/>.
- [26] Cooperating to counter hybrid threats. *NATO review magazine* [online]. 2018, 23. 11. 2018 [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <https://www.nato.int/docu/review/2018/Also-in-2018/cooperating-to-counter-hybrid-threats/EN/index.htm>.
- [27] Military Doctrine of the Russian Federation. *EMBASSY OF THE RUSSIAN FEDERATION* [online]. 2018 [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: <http://thailand.mid.ru/en/military-doctrine-of-the-russian-federation>.
- [28] *The 'Gerasimov Doctrine' and Russian Non-Linear War* [online]. 2013 [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <https://inmoscowsshadows.wordpress.com/2014/07/06/the-gerasimov-doctrine-and-russian-non-linear-war/>.
- [29] *Hybridní války podle Valerije Gerasimova* [online]. Praha, 2015 [cit. 2018-04-08]. Dostupné z: <http://www.armadinoviny.cz/hybridni-valky-podle-valerije-gerasimova.html>.
- [30] LÍDL, Václav. Nová vojenská doktrína Ruska: na pokraji studené války? *Natoaktual.cz* [online]. 2015 [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/nova-vojenska-doktrina-ruska-na-pokraji-studene-valky-ppm-na_analyzy.aspx?c=A150125_161034_na_analyzy_m00.
- [31] JACQUES, Jeremiah. New Russian Military Doctrine: Prepare for Large-scale War. *TheTrumpet.com* [online]. 2018 [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: <https://www.thetrumpet.com/18787-new-russian-military-doctrine-prepare-for-large-scale-war>.
- [32] EL-AHMADIEH, Jakub. Amerika především. Trump představil svoji bezpečnostní strategii. *Hospodářské noviny* [online]. 2017 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://ihned.cz/c1-65999540-amerika-predevsim-trump-predstavil-svoji-bezpecnostni>

- strategii?fbclid=IwAR2FZ8mlnWebRPYmG93f_u7yKRHSi2pJd9BrTHYi8tCI-EOk51RfQuNKue4.
- [33] *National Security Strategy of the United States of America* [online]. Washington, 2017 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>.
- [34] HLAVÁČEK, Pavel. Trumpova bezpečnostní strategie: pochybná, ale nepřekvapivá. *Natoaktual* [online]. 2018 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/trumpova-bezpecnostni-strategie-pochybna-ale-neprekvapiva-pq3-/na_analyzy.aspx?c=A180122_092500_na_analyzy_m02.
- [35] Čína a Rusko ohrožují moc a zájmy USA. Trump představil bezpečnostní strategii. *Echo24* [online]. 2017 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://echo24.cz/a/SQE7z/cina-a-rusko-ohrozuj-i-moc-a-zajmy-usa-trump-predstavil-bezpecnostni-strategii>.
- [36] Nová obranná strategie USA se soustředí na Rusko a Čínu. *Novinky* [online]. Washington, 2018 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/461061-nova-obranna-strategie-usa-se-soustredi-na-rusko-a-cinu.html>.
- [37] Trump v nové bezpečnostní strategii líčí Rusko jako podvratný živel. *E15* [online]. 2017 [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranicni/trump-v-nove-bezpecnostni-strategii-lici-rusko-jako-podvratny-zivel-1341234>.
- [38] HLAVÁČEK, Pavel. Nová „Bílá kniha obrany Čínské lidové republiky“ je na světě!. *Natoaktual* [online]. 2015, 27. 7. 2015 [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: http://www.natoaktual.cz/nova-bila-kniha-obrany-cinske-lidove-republiky-je-na-svete-p3j-/na_analyzy.aspx?c=A150727_161727_na_analyzy_m02.
- [39] Full text: China's Military Strategy. *China daily* [online]. 2015, 26. 5. 2015 [cit. 2019-03-26]. Dostupné z: http://www.chinadaily.com.cn/china/2015-05/26/content_20820628.htm.
- [40] Co je Nová hedvábná stezka? Nejde o jedinou trasu, ale celou síť. *Lidovky.cz* [online]. 2017 [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/byznys/firmy-a-trhy/forbes-hedvabna-stezka-neni-jednou-cestou-ale-celou-siti-cest.A170514_113248_ln_zahranici_ELE.

- [41] Nová hedvábná stezka. *Youtube.com* [online]. Asociace pro mezinárodní otázky, 2017 [cit. 2019-04-03]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?time_continue=107&v=KHvvlBDY498.
- [42] *Audit národní bezpečnosti*. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality, 2016.
- [43] BILBAN, Christoph. Resilience: Silver Bullet in Challenging Hybrid Warfare?. *Research gate* [online]. Austria: National Defence Academy, 2016 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/325285480_Resilience_Silver_Bullet_in_Challenging_Hybrid_Warfare/download.
- [44] YANAKIEV, Yantsislav, Petko DIMOV a Daniel BACHVAROV. CONCEPTUALIZING THE ROLE OF SOCIETAL RESILIENCE IN COUNTERING HYBRID WARFARE. *Information & Security: An International Journal* [online]. ProCon, 2018 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://pdfs.semanticscholar.org/6654/e1c69effcd072f7133b422c4d6f8821bf80d.pdf>.
- [45] FATHI, Karim a Roland BENEDIKTER. What is a Resilient Society? *INTERNATIONAL POLICY DIGEST* [online]. 2017 [cit. 2019-04-09]. Dostupné z: <https://intpolicydigest.org/2017/09/17/what-is-a-resilient-society/>.
- [46] BRADÁVKA, Jaromír. Jak začít a (ne)vyhrát 3. světovou válku? (Metoda Overtonova okna aneb jak prosadit neprosaditelné). *Rukojmí* [online]. 2018 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <http://www.rukojmi.cz/clanky/domaci-politika/5955-jak-zacit-a-ne-vyhrat-3-svetovou-valku-metoda-overtonova-okna-aneb-jak-prosadit-neprosaditelne>.
- [47] Technologie zkázy. O teorii tzv. oken amerického sociologa Josepha Overtona. *Rodon* [online]. 2018 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <http://www.rodon.cz/print/clanek.php?id=2776>.
- [48] ŽANTOVSKÝ, Petr. Petr Žantovský: Otevřený dopis Josepu Overtonovi. *Parlamentní listy* [online]. 2016, 9. 10. 2016 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/nazory-a-petice/Petr-Zantovsky-Otevreny-dopis-Josephu-Overtonovi-457505>.
- [49] SVĚT: Okénko dovolených myšlenek. *Neviditený pes* [online]. 2017, 11.2.2017 [cit. 2019-04-20]. Dostupné z:

- http://neviditelnypes.lidovky.cz/tiskni.aspx?r=p_zahranici&c=A170209_213302_p_zahranici_wag.
- [50] HÁJEK, Lukáš. Česko je sedmou nejbezpečnější zemí na světě, globální úroveň bezpečnosti se ale zhoršuje. *Česká televize* [online]. 2018 [cit. 2019-04-19]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2513464-cesko-je-sedmou-nejbezpecnejsi-zemi-na-svete-globalni-uroven-bezpecnosti-se-ale>.
- [51] Vzdělávání v bezpečnostních tématech. *Česká školní inspekce* [online]. 2016 [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/Tematick%C3%A9%20zpr%C3%A1vy/2016_TZ_vzdelavani_v_bezpecnostnich_tematech.pdf.
- [52] Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2017. *Bezpečnostní informační služba* [online]. 2018 [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <https://www.bis.cz/public/site/bis.cz/content/vyrocnizpravy/2017-vz-cz.pdf>.
- [53] Výroční zpráva o činnosti Vojenského zpravodajství za rok 2017. *Bezpečnostní informační služba* [online]. 2018 [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <https://www.vzcr.cz/uploads/41-Vyrocnizprava-2017.pdf>.
- [54] Muslimové v Česku jsou umírnění a integrovaní, vybočují jen radikálnější jednotlivci. *Aktuálně.cz* [online]. 2018 [cit. 2019-04-27]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/muslimove-v-cesku-jsou-umirneni-a-integrovani-zradikalizovat/r~fd4ecd42011711e982ca0cc47ab5f122/>.
- [55] Radikalizace. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2019 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/cthh/clanek/ostatni-hybridni-hrozby-radikalizace.aspx>.
- [56] Loňský rok byl v pražském Klementinu nejteplejší za celou historii měření. *IDNES.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-04-28]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/teplota-klementinum-rekord-1775-minuly-rok.A190105_145605_domaci_zaz.
- [57] Bezpečnostní strategie České republiky 2015. *Vláda.cz* [online]. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2015 [cit. 2019-05-14]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/bezpecnostni-strategie-2015.pdf>.
- [58] Dotazníkové šetření – Hodnocení bezpečnostní situace v České republice, duben 2019, 151 respondentů, 24 otázek, autor Michal Roško.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika.
EU	Evropská unie.
NATO	Severoatlantická aliance.
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik.
USA	Spojené státy americké.
OSN	Organizace spojených národů.
ČSR	Československá republika.
4GW	Fourth Generation Warfare.
AČR	Armáda České republiky.
POKOS	Příprava občanů k obraně státu.
IZS	Integrovaný záchranný systém.
HZS	Hasičský záchranný sbor.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – věkové složení dotazníkové šetření dle [58]	43
Obrázek 2 – Hodnocení důvěryhodnosti dle [58]	49

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Vlastní úprava dle [29]	33
---	----

SEZNAM PŘÍLOH – DOTAZNÍK

1. Pohlaví?
 - Muž,
 - Žena,
2. Věk?
 - 20–30,
 - 30–40,
 - 40–50,
 - 50+
3. Nejvyšší dosažené vzdělání?
 - Základní,
 - Vyučení,
 - Maturita,
 - VŠ,
4. Cítíte se bezpečně v ČR?
 - Rozhodně ano,
 - Spíše ano,
 - Spíše ne,
 - Rozhodně ne,
5. Zhoršilo se podle Vás bezpečnostní prostředí v poslední době?
 - Rozhodně ano,
 - Spíše ano,
 - Spíše ne,
 - Rozhodně ne,
6. Vnímáte účast ČR v NATO jako dobré řešení?
 - Rozhodně ano,
 - Spíše ano,
 - Spíše ne,
 - Rozhodně ne,
7. Z jakých zdrojů nejčastěji získáváte informace?
 - Noviny,
 - Mainstreamová internetová média (novinky.cz, seznam.cz, lidovky.cz,),
 - Vedlejší internetová média (protiproud, parlamentní listy, echo24...),
 - Facebook,
 - TV,
 - Rádio,
8. Je dobré, aby média měla majitele ze zahraničí?
 - Rozhodně ano,
 - Spíše ano,
 - Spíše ne,
 - Rozhodně ne,

9. Důvěřujete zpravodajským službám ČR?
- Rozhodně ano,
 - Spíše ano,
 - Spíše ne,
 - Rozhodně ne,
10. Byl/a byste pro zavedení povinné vojenské služby?
- Rozhodně ano,
 - Spíše ano,
 - Spíše ne,
 - Rozhodně ne,
11. Které země představují pro ČR největší hrozbu?
- Čína,
 - Rusko,
 - USA,
 - Ani jeden,
12. Vstoupil/a byste dobrovolně do armády v případě vypuknutí války?
- Rozhodně ano,
 - Spíše ano,
 - Spíše ne,
 - Rozhodně ne,
13. Slyšel/a jste někdy pojem Hybridní válka?
- Pokud ano, tak kde.
14. Měla by podle Vás být kontrola nad příspěvky na internetu?
- Rozhodně ano,
 - Spíše ano,
 - Spíše ne,
 - Rozhodně ne,
15. Kterým z níže uvedených věříte nejvíce? (vyberte max 3)
- Prezident,
 - Vláda,
 - Parlament,
 - Senát,
 - Armáda,
 - Policie,
 - HZS,
 - Zpravodajské služby,
16. Měly by být ve školách vyučovány předměty o bezpečnosti státu?
- Pokud ano, na kterém stupni školy by se mělo začínat?
 - ZŠ,
 - SŠ,
 - VŠ
17. Činnost zpravodajských skupin cizích států na území ČR?
- Velká hrozba,
 - Malá hrozba,
 - Žádná hrozba,

18. Reálnost hrozby pro ČR – cizinci žijící na území ČR?
- Velká hrozba,
 - Malá hrozba,
 - Žádná hrozba,
19. Reálnost hrozby pro ČR – válka?
- Velká hrozba,
 - Malá hrozba,
 - Žádná hrozba,
20. Reálnost hrozby pro ČR – světová ekonomická krize?
- Velká hrozba,
 - Malá hrozba,
 - Žádná hrozba,
21. Reálnost hrozby pro ČR – radikální náboženská hnutí?
- Velká hrozba,
 - Malá hrozba,
 - Žádná hrozba,
22. Reálnost hrozby pro ČR – kybernetické útoky?
- Velká hrozba,
 - Malá hrozba,
 - Žádná hrozba,
23. Reálnost hrozby v ČR – klimatické změny?
- Velká hrozba,
 - Malá hrozba,
 - Žádná hrozba,